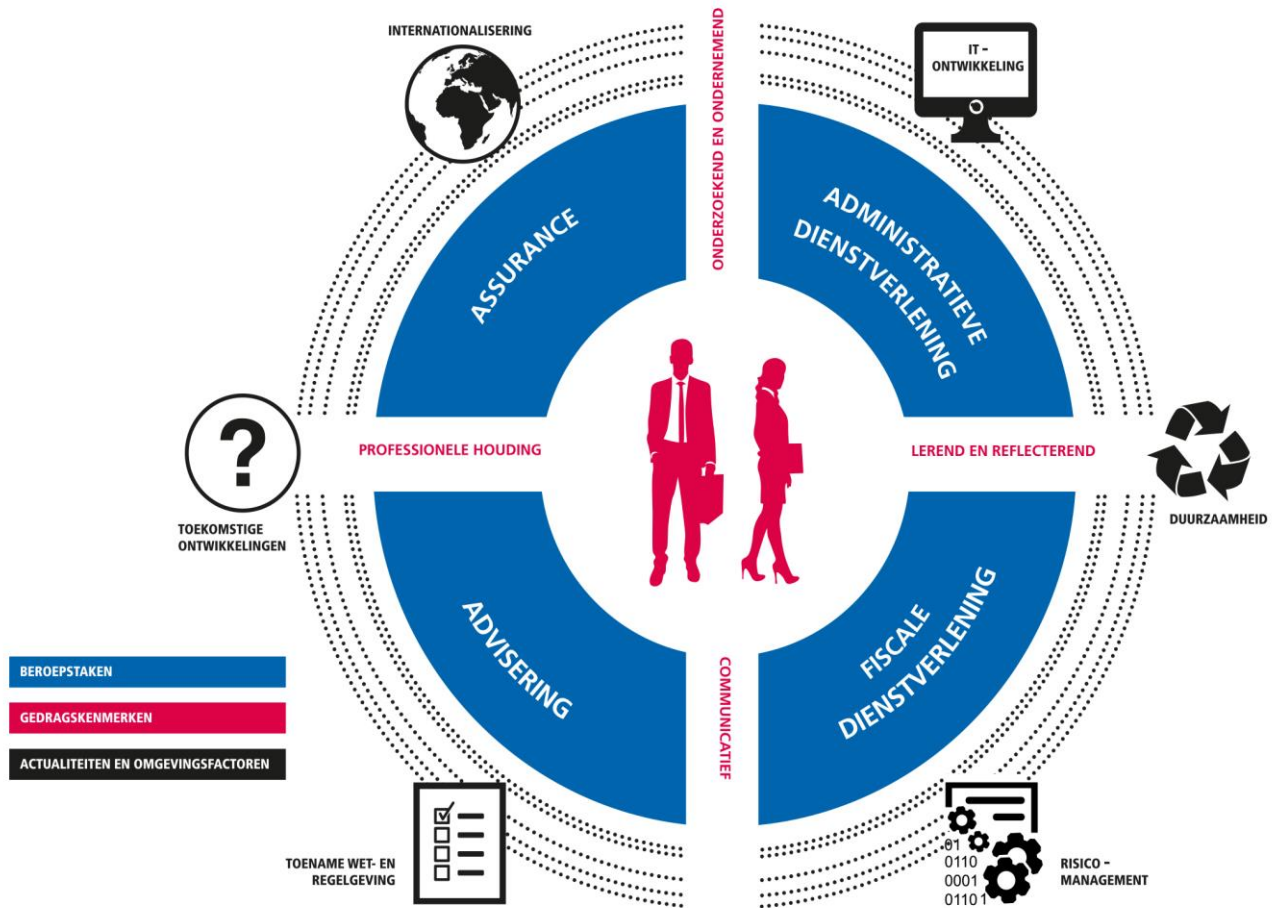

Beroeps- en opleidingsprofiel HBO-Bachelor-accountancyopleidingen

Status: definitief
 Juli 2017

Inhoudsopgave

1 Verantwoording	4
1.1 <i>Verantwoording van de totstandkoming van het beroeps- en opleidingsprofiel</i>	4
1.2 <i>Verantwoording van de opbouw van het beroeps- en opleidingsprofiel</i>	5
Het beroepsprofiel	5
Het opleidingsprofiel	5
2 Inleiding	6
3 Knip en drie opleidingsvarianten	7
3.1 <i>Eindtermen CEA</i>	7
3.2 <i>Bachelor accountancy</i>	9
3.3 <i>Cesuur bachelor/post-bacheloropleiding</i>	10
Bedrijfseconomische vakgebieden en overige vakgebieden	10
Audit en Assurance	10
Financial Accounting	10
Internal Control & Accounting Information Systems	10
Fiscaliteit	11
3.4 <i>Europese en landelijke standaarden</i>	11
4 Het beroepsprofiel	12
4.1 <i>Inleiding</i>	12
4.2 <i>De maatschappelijke context</i>	12
4.3 <i>Relevante ontwikkelingen in het beroepenveld</i>	12
Internationalisering	13
IT-ontwikkelingen	13
Duurzaamheid	13
Risicomanagement	13
Toename wet- en regelgeving	14
Toekomstige ontwikkelingen	14
4.4 <i>De beroepen waarvoor wordt opgeleid</i>	14
Associate degree Accountancy	14
Bacheloropleiding Accountancy	14
Accountant-administratieconsulent en registeraccountant	15
5. Het opleidingsprofiel	16
5.1 <i>Inleiding</i>	16
5.2 <i>Beroepstaken</i>	16
Administratieve dienstverlening	16
Fiscale dienstverlening	17
Controle (assurance)	17
(Bedrijfseconomische) advisering	17
5.3 <i>Gedragkenmerken</i>	18
Professionele houding	18
Lerend en reflecterend	18
Onderzoekend en ondernemend	18
Communicatief	19

Bibliografie	20
Bijlage 1: Dublin-descriptoren en hbo-kernkwalificaties	21
Bijlage 2: HEO-standaard	22
<i>HEO-standaard</i>	22
Gedegen theoretische basis	22
Onderzoekend vermogen	22
Professioneel vakmanschap	23
Verantwoord handelen	23
Bijlage 3: Verordening beroepsprofiel NBA	24
Bijlage 4: Eindtermen Accountantsopleidingen 2016	28
Bijlage 5: Relatie tussen kerncompetenties NBA, CEA-eindtermen, beroepstaken en gedragscompetenties	38

1 Verantwoording

1.1 Verantwoording van de totstandkoming van het beroeps- en opleidingsprofiel

In 2014 hebben de Koninklijke Nederlandse Beroepsvereniging van Accountants (NBA) en de Commissie Eindtermen Accountantsopleiding¹ (CEA), vanuit een gezamenlijke visie op de accountantsopleiding, een nieuwe kwalificatiestructuur en een daarbij passend opleidingsmodel voor toekomstige accountants vastgesteld in de nota *Vakbekwaamheid Verzekerd* (Koninklijke Nederlandse Beroepsvereniging van Accountants & Commissie Eindtermen Accountantsopleiding, 2014). In navolging daarop is door de ledenvergadering van de NBA de verordening op de beroepsprofielen vastgesteld op 22 juni 2015 en heeft de CEA in december 2015 de tweede generatie eindtermen gepubliceerd, in haar rapport *Eindtermen Accountantsopleidingen 2016* (Commissie Eindtermen Accountantsopleiding, 2015). Voor het AC-scholenoverleg² was dat het startsein voor het opstellen van een nieuw beroeps- en opleidingsprofiel (BOP). Hiertoe werd in 2016 de Werkgroep Beroeps- en Opleidingsprofiel Accountancy (hierna genoemd: de werkgroep) ingesteld.

De werkgroep heeft bij de totstandkoming van het beroeps- en opleidingsprofiel, naast de hiervoor genoemde documenten ook rekening gehouden met de actuele ontwikkelingen waaronder rapport *In het publiek belang: Maatregelen ter verbetering van de kwaliteit en onafhankelijkheid van de accountantscontrole* (Werkgroep Toekomst Accountantsberoep, 2014)

Het eerste concept is besproken tijdens het plenaire AC-Scholenoverleg van 24 januari 2017 en aan alle leden is gevraagd om hun opmerkingen en aanvullingen kenbaar te maken aan de werkgroep. Het definitieve concept is, nadat de opmerkingen van de leden zijn verwerkt, vastgesteld tijdens de tweedaagse van het AC-scholenoverleg op 13 en 14 maart 2017. Vervolgens is dit concept ter consultatie voorgelegd aan het beroepenveld, de beroepsorganisatie en de CEA. Naar aanleiding van deze consultatie is de werkgroep tot een definitief concept gekomen dat is vastgesteld in het bestuur tijdens de bestuursvergadering van 20 juni 2017. Dit definitieve concept is vervolgens ter vaststelling aangeboden aan de Vereniging Hogescholen.

Het opleidingsmodel zoals verwoord in de nota *Vakbekwaamheid Verzekerd* is afgestemd op de beroepspraktijk. Men onderscheidt hierbij de oriëntaties Assurance en Accountancy waarbij de oriëntatie Accountancy nader is onderverdeeld naar de oriëntaties: Accountancy MKB en Accountancy Finance (Commissie Eindtermen Accountantsopleiding, 2015). De CEA-eindtermen zijn hierop afgestemd en bevatten een omvangrijke *Common body of knowledge*, die voor alle oriëntaties geldt. Het AC-Scholenoverleg richt zich in de bachelorfase primair op deze common body of knowledge. Als gevolg daarvan biedt de bachelor accountancy een gedegen basis voor de vervolgopleidingen tot accountant in alle oriëntaties.

---

¹ Als gevolg van de invoering van de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta) op 1 oktober 2006 is de Commissie Eindtermen Accountantsopleiding (CEA) ingesteld. De CEA heeft onder meer als taak het opstellen van de eindtermen voor de accountantsopleidingen in Nederland.

² Het AC-scholenoverleg is een samenwerkingsverband van de opleidingen Accountancy aan de bekostigde hogescholen. Doel van het AC-scholenoverleg is kwalitatief hoogwaardig accountancyonderwijs op alle bekostigde hogescholen.

1.2 Verantwoording van de opbouw van het beroeps- en opleidingsprofiel

Het beroepsprofiel

De Wet op het accountantsberoep (Wab) die is gebaseerd op de Europese Audit richtlijn (richtlijn 2014/56/EU) bevat de eisen die aan de opleiding tot accountant worden gesteld. De CEA heeft als zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) de taak om de eindtermen vast te stellen voor de accountantsopleiding, binnen de door de NBA vastgestelde beroepsprofielen. Het beroepsprofiel van de bachelor accountancy is weliswaar afgeleid van het beroepsprofiel van de NBA en omvat een belangrijk deel van de CEA-eindtermen, maar leidt op voor een zelfstandige startkwalificatie van een beginnend beroepsbeoefenaar (de bachelor-afgestudeerde), primair in de accountancy maar ook breder, voor het financieel-economisch beroepenveld.

Het opleidingsprofiel

Op grond van artikel 49 van de Wab heeft de CEA een wettelijke taak om de eindtermen voor de accountantsopleidingen vast te stellen. De CEA beschrijft in het rapport Eindtermen Accountantsopleidingen 2016 de kwalificaties waarover een accountant dient te beschikken met inachtneming van de door de NBA vastgestelde beroepsprofielen. Naast de vakinhoudelijke eindtermen heeft de CEA een aantal generieke eindtermen geformuleerd. Deze zijn onder meer afgeleid van de dertien kerncompetenties die de NBA heeft vastgesteld in het beroepsprofiel. Bij het opstellen van dit BOP is aansluiting gezocht bij zowel de inhoudelijke en generieke eindtermen als de dertien kerncompetenties.

Het hbo verzorgt de gehele opleiding voor de AA-kwalificatie, oriëntatie Accountancy MKB, deels in de bachelorfase en deels in de post-bachelorfase. In hoofdstuk 3 is de cesuur beschreven tussen de bachelor- en post-bacheloropleiding. Deze cesuur vormt ook de basis voor de instroom in de universitaire vervolgoopleidingen voor de RA-kwalificatie.

Het opleidingsprofiel voor de bacheloropleiding Accountancy wordt beschreven in hoofdstuk 5. Dit opleidingsprofiel is een afgeleide van het beroepsprofiel in hoofdstuk 4 en de CEA-eindtermen (voor zover die voor de bachelor accountancy relevant zijn). Het opleidingsprofiel voor de bachelor accountancy sluit aan op het beroepsprofiel van de NBA, rekening houdend met het feit dat na de bachelor altijd nog een vervolgoopleiding gevolgd dient te worden om de theoretische opleiding tot registeraccountant respectievelijk accountant-administratieconsulent af te ronden.

2 Inleiding

Het laatste beroeps- en opleidingsprofiel bachelor accountancy dateert van 2012. Sindsdien heeft zich binnen het beroep van accountant, in de samenleving en in het onderwijs, een aantal ontwikkelingen (beschreven in paragraaf 4.3) voorgedaan die het rechtvaardigen om, 'slechts' vijf jaar later, te komen tot een nieuw beroeps- en opleidingsprofiel voor de bachelor accountancy.

Dit beroeps- en opleidingsprofiel heeft als doel de volgende belanghebbenden te informeren:

- De (toekomstige) student: wat kan een student verwachten van de inhoud van de opleidingen?
- De arbeidsmarkt (werkgevers): wat kan een werkgever van beginnende beroepsbeoefenaars verwachten op de vier in de HEO-standaard (Vereniging Hogescholen, 2011) ³genoemde beroepsvormende aspecten: gedegen theoretische basis, onderzoekend vermogen, professioneel vakmanschap en verantwoord handelen (bijlage 3)?
- Het management, beleidsmakers en curriculumcommissies van (vervolg)opleidingen voor accountancy: waar moet de opleiding in ieder geval aan voldoen en welke inhoudelijke beleidsvrijheid heeft de opleiding?
- De visiterende en beoordelende instanties en de NVAO als accrediterende instantie.
- De CEA als wettelijke opsteller en borger van de eindtermen voor de bachelor- en post-bacheloropleiding.
- De NBA als vertegenwoordiger van de beroepsgroep van accountants.
- Het Sectorale Adviescollege Hoger Economisch Onderwijs en de Vereniging Hogescholen.

De bacheloropleiding Accountancy neemt binnen het hoger beroepsonderwijs een bijzondere positie in. De opleiding kent enkele uitzonderlijke kenmerken, die relevant zijn bij het opstellen van dit beroeps- en opleidingsprofiel:

- De opleiding is in de eerste plaats onderworpen aan de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW), maar dient voor het beoogde civiel effect tevens te voldoen aan de eisen die de Wet op het accountantsberoep (Wab) en de daaruit afgeleide (CEA) eindtermen voor de accountantsopleiding daaraan stellen.
- Binnen het werkveld waar de opleiding voor opleidt, is de beroepsorganisatie NBA actief, die een publiekrechtelijke status heeft en onder andere de beroepsprofielen voor het accountantsberoep opstelt.
- De vakgebieden die van belang zijn voor de bij wet vereiste controles van financiële verantwoordingen, en die derhalve deel uit dienen te maken van de opleiding, zijn afgeleid van de Europese Audit richtlijn en worden bij algemene maatregel van bestuur vastgesteld⁴.
- De bacheloropleiding kent voor de kernvakken die deel uitmaken van de common body of knowledge van het accountantsberoep (A&A, FA en ICAIS) een afsluitend en geïntegreerd landelijk examen, de zogenoemde Overalltoets (OAT).
- Een groot deel van de afgestudeerden van de bacheloropleiding AC kiest voor een vervolgstudie, in de vorm van de post hbo-opleiding ter afronding van de theoretische opleiding voor de oriëntatie Accountancy MKB met als opleidingstitel accountant-administratieconsulent (AA), dan wel in de vorm van een universitaire opleiding voor de oriëntatie Assurance met als kwalificatie registeraccountant (RA).
- Naast de bacheloropleiding Accountancy biedt een aantal hogescholen een associate degree Accountancy aan als verkorte hbo-opleiding.

Over de noodzaak van *een leven lang leren* is het laatste decennium veel gezegd en geschreven. Een bachelor accountancy wordt hierop terdege voorbereid. Zo volgen vrijwel alle afgestudeerden van de bacheloropleiding Accountancy een vervolgopleiding en zullen zij ook na het behalen van de accountantstitel blijven leren, zowel middels vormen van verplichte permanente educatie als door

---

³ Ten tijde van het vaststellen van dit BOP, d.d. 13 maart 2017, wordt de vigerende HEO-standaard geactualiseerd,

⁴ Wab, Artikel 46

scholing/training die noodzakelijk is om zich als volwaardig, professioneel accountant verder te ontwikkelen.

3 Knip en drie opleidingsvarianten

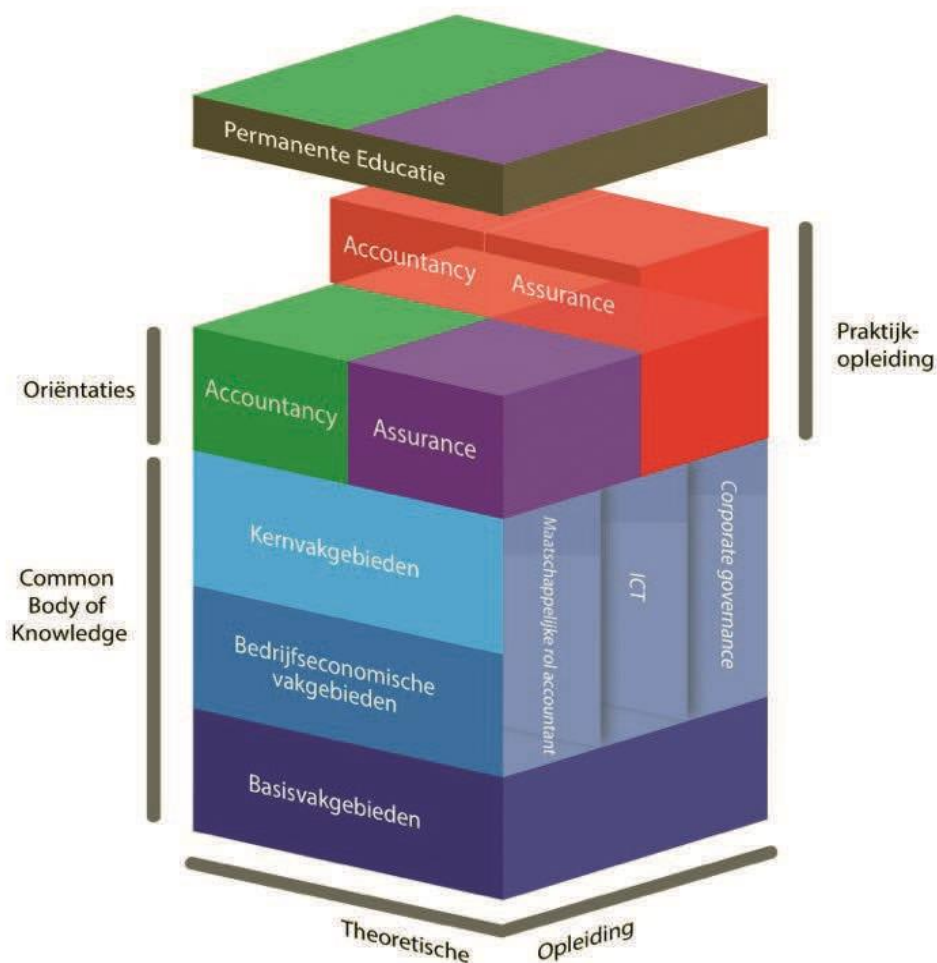
3.1 Eindtermen CEA

In december 2015 heeft de CEA de Eindtermen Accountantsopleidingen 2016 vastgesteld. De hbo-bacheloropleiding Accountancy zal een belangrijk deel van deze eindtermen gaan omvatten. Aangevuld met een nieuw vorm te geven post hbo-opleiding AA zal de bacheloropleiding de gehele set aan eindtermen afdekken voor de *oriëntatie Accountancy MKB*.

De post bachelor hbo-opleidingen richten zich primair op de oriëntatie Accountancy MKB en laten de ontwikkeling van de oriëntatie Accountancy Finance afhangen van de ontwikkelingen in het beroepenveld en de vraag naar deze *oriëntatie*.

De *oriëntatie Assurance* dient volgens de CEA-eindtermen te voldoen aan de eisen van een wetenschappelijke dan wel professionele master. De afgestudeerde bachelor die deze oriëntatie wenst te volgen, dient voorsnog in te stromen in een vervolgopleiding bij een van de universiteiten.

Het opleidingsmodel is in figuur 1 schematisch weergegeven.

Figuur 1: Opleidingsmodel Accountantsopleidingen (Koninklijke Nederlandse Beroepsvereniging van Accountants & Commissie Eindtermen Accountantsopleiding, 2014)

De eindtermen voor het theoretische deel van de accountantsopleiding kennen een totale studiebelasting van tenminste 200 European credits⁵ (EC's). De hogescholen met een bachelor accountancy-opleiding, verenigd in het AC-scholenoverleg, hebben besloten dat elke hbo-bacheloropleiding Accountancy 140 EC's gemeenschappelijk vastgestelde CEA-eindtermen zal omvatten (de zogeheten *knip*). De overige zestig EC's kunnen worden behaald in de post-bachelorfase of bij een van de universitaire vervolgopleidingen.

Voor het vaststellen van de cesuur tussen bachelor AC-opleiding en vervolgopleidingen zijn voorts de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. In de bacheloropleiding ligt de focus primair op de common body of knowledge van de CEA-eindtermen. Naast vakinhoud vraagt dit ook om voldoende aandacht voor sociale, communicatieve en adviesvaardigheden.
2. De vrije ruimte van 100 EC's die resteert in de bachelorfase biedt mogelijkheden voor nadere profilering van de opleidingen en wordt hogeschoolspecifiek ingevuld. Naast de praktijkcomponenten stage en afstuderen biedt de vrije ruimte ook mogelijkheden voor nadere profilering op het gebied van bijvoorbeeld ICT, Fiscaliteit of in de vorm van een pré masterprogramma waarmee de aansluiting met de vervolgopleiding tot RA wordt bevorderd.
3. Het toetsen van de eindtermen voor de kernvakken Audit & Assurance (A&A), Financial Accounting (FA) en Internal Control & Accounting Information Systems (ICAIS) op bachelorniveau vindt plaats door middel van een geïntegreerd landelijk examen, de OAT.
4. Voor de vakgebieden die niet worden getoetst in de landelijke OAT berust de verantwoordelijkheid voor de realisatie van de eindtermen primair bij de hogeschool. Het is derhalve aan de hogeschool om keuzes te maken met betrekking tot de nadere verdeling van de eindtermen en de profilering van de opleiding, binnen de door de CEA gestelde kaders.
5. Wat betreft de kernvakken is het ook mogelijk een deel van de eindtermen te realiseren binnen de praktijkcomponent (stage of afstuderen). In hoeverre een hogeschool eindtermen kan en wil realiseren tijdens de stage en/of het afstuderen is ook de bevoegdheid en verantwoordelijkheid van elke individuele hogeschool.

Post-bacheloropleiding

De post-bacheloropleiding Accountancy MKB richt zich primair op de conceptuele kaders voor de Assurance- en adviesrol van de MKB-accountant. Belangrijke concepten voor deze Assurance- en Adviesrol vormen het *Assurance Framework* en het conceptuele kader van de fiscale wet- en regelgeving.

Bij de inrichting van de post-bacheloropleiding wordt waar mogelijk aansluiting gezocht bij de beroepstaken die deel uitmaken van de praktijkopleiding voor de oriëntatie Accountancy MKB. Voorts zal aandacht worden besteed aan de generieke eindtermen en aan de eindtermen op het gebied van gedrag, ethiek en besluitvorming. Uiteraard wordt ook in de bachelorfase van de opleiding aandacht besteed aan deze generieke eindtermen.

Het onderscheidend kenmerk van de accountant in het MKB t.o.v. andere financieel dienstverleners is zijn, middels beroepsregels en tuchtrechtspraak gewaarborgde, onafhankelijkheid in de assurancefunctie voor het (besloten) maatschappelijk verkeer. Daarnaast is de dienstverlening omgeven met een stelsel van kwaliteitswaarborgen die periodiek worden getoetst.

Naast de assurancefunctie vervult de MKB-accountant een belangrijke adviesrol. Tussen ondernemer en MKB-accountant is sprake van een vertrouwensrelatie. Een goede MKB-accountant stelt de juiste diagnose, onderkent bij complexe adviesopdrachten de grenzen van zijn deskundigheid, schakelt tijdig specialisten in en neemt vervolgens de regisseursrol op zich. In de opleiding tot MKB-accountant dient het voorgaande dan ook centraal te staan.

---

⁵ Eén European credit (EC, oftewel 'studiepunt') staat voor een studiebelasting van 28 uur.

Tabel 1 toont de opbouw van de door de CEA vastgestelde vakgebieden voor de oriëntatie Accountancy MKB, versie 2016/1.0, en de door het AC-scholenoverleg, d.d. 14 maart 2016, vastgestelde knip.

Tabel 1: Overzicht van vakgebieden in bachelor en post-bachelor.

Vakgebied	CBoK	Oriëntatie MKB	Totaal	Bachelor	Post-bachelor
<i>Kernvakgebieden</i>					
Audit & Assurance	20	5	25	17	8
Financial Accounting	20	2	22	17	5
Internal Control & Accounting Information Systems	20	3	23	17	6
<i>Subtotaal</i>	<i>60</i>	<i>10</i>	<i>70</i>	<i>51</i>	<i>19</i>
<i>Bedrijfseconomische vakgebieden</i>					
Financiering	16	4	20	16	4
Management Accounting & Control	18	1	19	15	4
Strategie, Leiderschap en Organisatie	12	4	16	8	8
<i>Subtotaal</i>	<i>46</i>	<i>9</i>	<i>55</i>	<i>39</i>	<i>16</i>
<i>Overige vakgebieden</i>					
Boekhouden	12	3	15	12	3
Economie	8	0	8	6	2
Fiscaliteit	14	7	21	14	7
Gedrag, Ethiek en Besluitvorming	8	0	8	2	6
Recht	12	3	15	12	3
Statistiek	8	0	8	4	4
<i>Subtotaal</i>	<i>62</i>	<i>13</i>	<i>75</i>	<i>50</i>	<i>25</i>
<i>Totaal</i>	<i>168</i>	<i>32</i>	<i>200</i>	<i>140</i>	<i>60</i>

Voor de inhoudelijke beschrijving van de eindtermen wordt verwezen naar het rapport Eindtermen Accountantsopleidingen 2016. Bijlage 1 bevat het document *Eindtermen van de oriëntatie MKB*, met daarin de verdeling naar niveau van de eindtermen en in hoeverre deze eindtermen terugkomen in de bacheloropleiding en op de OAT, dan wel in de post-bacheloropleiding.

3.2 Bachelor accountancy

Afgestudeerden van de bacheloropleiding Accountancy beschikken over een theoretische basis die hen in staat stelt om te functioneren als zelfstandig financieel-administratief dienstverlener. Aan deze financieel-administratief dienstverlener is in toenemende mate behoefte. De hieronder weergegeven verwachtingen, geformuleerd in het NOvAA-beleidsplan 2006, blijken als basis nog steeds actueel. Deze waren als volgt verwoord: "*Controlebevoegdheid is voor de meeste MKB-adviseurs niet vereist. De verwachting is dat veel kantoren geen vergunning aan zullen vragen. Fiscale kennis, kennis van de verschillende facetten van het ondernemerschap en adviesvaardigheden zijn belangrijker vereisten voor veel medewerkers dan controlebevoegdheid*". Een en ander is met de ontwikkeling van de oriëntatie Accountancy MKB nu een feit geworden.

Daarnaast biedt de bacheloropleiding Accountancy een gedegen en optimale voorbereiding op de vervolgstudies tot accountant-administratieconsulent en registeraccountant, waarbij geldt dat de volledige theoretische opleiding tot accountant-administratieconsulent (bachelor en post-bachelor) door hbo-scholen verzorgd wordt.

3.3 Cesuur bachelor/post-bacheloropleiding

Het doel van de hbo-bacheloropleiding Accountancy is een afgeronde opleiding te bieden tot financieel-economisch dienstverlener voor het MKB. Hierna volgt een nadere uitwerking per vakgebied.

Bedrijfseconomische vakgebieden en overige vakgebieden

Alle door de CEA genoemde eindtermen voor de bedrijfseconomische- en overige vakgebieden worden voor het grootste deel opgenomen in de hbo-bacheloropleiding Accountancy. Echter, er is voor gekozen om niet de gehele Common Body of Knowledge (CBoK) in de bacheloropleiding op te nemen. Er resteren in de post-bachelor 60 EC's aan eindtermen, die voor een deel de CBoK en nageenog geheel de eindtermen van oriëntatie Accountancy MKB omvatten.

De kernvakgebieden A&A, FA en ICAIS uit de common body of knowledge worden in totaal voor 51 EC's, gelijkmatig verdeeld over deze vakgebieden opgenomen in de bacheloropleiding en landelijk getoetst door middel van de OAT. De overige 19 EC's komen aan bod in een van de vervolgoopleidingen. Een en ander is schematisch weergegeven in tabel 1.

Audit en Assurance

Voor Audit en Assurance is het uitgangspunt dat de afgestudeerde hbo-bachelor accountancy op operationeel niveau direct inzetbaar is in de assurancepraktijk en door kan groeien tot het niveau van opdrachtgever. De bachelor afgestudeerde heeft operationele kennis van de *Nadere voorschriften controle- en overige standaarden* (NV COS) en is in staat om onder begeleiding een assuranceopdracht uit te voeren en een bijdrage te leveren aan de planning- en evaluatiefase. In de oriëntatie Assurance dient een verdieping van deze kennis plaats te vinden vanuit meer conceptuele kaders, waarbij het accent verschuift naar de planningsfase van het controleproces en de vakkundige oordeelsvorming. Na afronding van die vervolgoopleiding en de daarop aansluitende praktijkopleiding wordt de kandidaat geacht, als beginnend beroepsbeoefenaar de eindverantwoordelijkheid te kunnen dragen voor wettelijke controleopdrachten en te kunnen doorgroeien naar het niveau van manager/partner.

In de post hbo-vervolgoopleiding voor de oriëntatie Accountancy MKB ligt het accent op overige assuranceopdrachten en de aan assurance verwante opdrachten. Dit sluit aan op de uiteindelijke werkzaamheden die accountant in het MKB uitvoert.

Financial Accounting

De afgestudeerde hbo-bachelor accountancy is in staat om een jaarrekening samen te stellen die voldoet aan de eisen die de Nederlandse wet- en regelgeving daaraan stelt (operationele kennis van Dutch GAAP). In de vervolgoopleiding voor de oriëntatie Assurance vindt een verdieping plaats op het gebied van International Financial Reporting Standards (IFRS) en wordt het analytische vermogen verder uitgebouwd door middel van onder meer de analyse van jaarrekeningen van (beursgenoteerde) ondernemingen.

De post-bacheloropleiding voor de oriëntatie Accountancy MKB AA richt zich op een verdieping van de toepassing van Dutch GAAP en de verwerking van bijzondere situaties, zoals pensioenen, personeelsopties, leasing, onderhanden projecten, financiële instrumenten en organisaties zonder winststoegmerk (OZW's).

Internal Control & Accounting Information Systems

De hbo-bacheloropleiding Accountancy richt zich voor wat betreft het vakgebied Internal Control & Accounting Information Systems (ICAIS) primair op de inrichting van de administratieve organisatie en het daarmee samenhangende stelsel van interne beheersing.

Tijdens de vervolgoopleiding voor de oriëntatie MKB zal het accent worden gelegd op de adviesfunctie van de MKB-accountant op het gebied van ICT.

Fiscaliteit

Binnen de bachelor AC-opleiding worden alle eindtermen uit de CBoK van het vakgebied Fiscaliteit afgerond waarbij het accent ligt op het voldoen aan de reguliere fiscale verplichtingen en de fiscale winstberekening. In de post bachelor Accountancy MKB komen alle eindtermen Fiscaliteit uit de oriëntatie Accountancy MKB aan bod waarbij het accent wordt gelegd op adviesfunctie van de MKB-accountant.

3.4 Europese en landelijke standaarden

Voor het bewaken van het hbo-niveau maakt de opleiding gebruik van de hbo-kernkwalificaties. Deze zijn te linken aan de zogenoemde Dublin-descriptoren (bijlage 2).

De hbo-bacheloropleiding Accountancy leidt op tot de internationaal breed gedragen en erkende graad *Bachelor of Science*. Dit houdt in dat de opleiding er zorg voor draagt dat studenten:

- een gedegen theoretische basis verkrijgen;
- het onderzoekend vermogen verwerven dat het in staat stelt om bij te dragen aan de ontwikkeling van het beroep;
- over voldoende professioneel vakmanschap beschikken;
- de beroepsethiek en maatschappelijke oriëntatie ontwikkelen die past bij een verantwoordelijke professional.

4 Het beroepsprofiel

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de beroepen beschreven waarvoor wordt opgeleid en de omgeving waarin het leeuwendeel van de afgestudeerden de eerste jaren na afstuderen werkzaam is: de accountantspraktijk. Dit neemt niet weg dat bachelors accountancy ook prima kunnen starten in andere aan hun kerncompetenties gerelateerde werkomgevingen. Ook wordt aandacht besteed aan actuele ontwikkelingen op maatschappelijk, technologisch, politiek en economisch gebied die invloed hebben op de werkzaamheden van de accountant.

Primair leidt de opleiding Accountancy op voor functies in de accountancy en de financieel-administratieve dienstverlening. Hierbij is, mede afhankelijk van de vervolgstudie en werkervaring, een breed scala aan functies en werkzaamheden mogelijk, van administratief dienstverlener in het kleinbedrijf tot (wettelijk) controleur van beursgenoteerde ondernemingen, van adviseur in het midden- en kleinbedrijf tot intern accountant of overheidsaccountant

4.2 De maatschappelijke context

De accountant beweegt zich in een dynamische wereld, waarin allerlei ontwikkelingen invloed hebben op het beroep van de accountant en de dienstverlening die accountantskantoren leveren.

De kern van het beroep komt tot uitdrukking in het toevoegen van kwaliteit (relevantie en betrouwbaarheid) aan financiële en andere voor de bedrijfsvoering van ondernemingen en organisaties relevante informatie. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt naar werkzaamheden als het samenstellen, beoordelen en controleren van-, of het adviseren over (financiële) informatie. Centraal in het beroepsprofiel staan ethiek, professioneel gedrag en het vermogen om kennis van diverse disciplines op een geïntegreerde wijze toe te passen bij het identificeren en (helpen) oplossen van praktijkvraagstukken. Bij de vaktechnische kennis en vaardigheden ligt het accent steeds meer op complexe business- en managementvaardigheden, ICT-kennis, risicomanagement en vraagstukken rond besturing, beheersing en gedrag in organisaties. Steeds hogere eisen worden gesteld aan sociale vaardigheden, beroepshouding, communicatie en professionele oordeelsvorming (Koninklijke Nederlandse Beroepsvereniging van Accountants & Commissie Eindtermen Accountantsopleiding, 2014). Deze aspecten krijgen daarom in het nieuwe beroepsprofiel meer aandacht.

4.3 Relevante ontwikkelingen in het beroepenveld

Actuele trends en ontwikkelingen vergen een ander type accountant dan in het verleden. Kennis is en blijft een belangrijke component, maar de snelle ontwikkelingen in maatschappij, technologie en economie vragen om proactieve, op de toekomstgerichte professionals die een kritische houding laten zien.

De belangrijkste gesignaleerde ontwikkelingen, die in het overzichtsmodel op het voorblad als satellieten rondom de werkgebieden en de gedragskenmerken zijn weergegeven, zijn:

- Internationalisering.
- IT-ontwikkelingen.
- Duurzaamheid.
- Risicomanagement.
- Toename wet- en regelgeving.
- Toekomstige ontwikkelingen.

Internationalisering

Bedrijfsprocessen zien er steeds meer uit als lange ketens, die over landsgrenzen heen gaan. Organisaties raken steeds meer verweven met buitenlandse organisaties of plaatsen bedrijfsonderdelen op een buitenlandse locatie. Het is onduidelijk in hoeverre locatie in de toekomst nog belangrijk is, gezien de snelle communicatiemogelijkheden en een toenemende hoge opleidingsgraad van professionals buiten de rijke landen. Deze beide ontwikkelingen maken tijd- en plaatsafhankelijk werken immers aantrekkelijk en daardoor wordt outsourcing meer mogelijk. Aan de andere kant kan de locatie juist belangrijker worden (clustervorming). Globalisering biedt kansen voor bedrijven. Globalisering vraagt om financial professionals die zich meer dan in het verleden bewust zijn van culturele verschillen, bekend zijn met de kenmerken van een internationale dynamiek en kunnen communiceren met mensen uit andere landen of culturen.

IT-ontwikkelingen

Digitalisering en automatisering hebben steeds meer invloed op de werkprocessen. *The internet of things* (het via internet verbinden van op afstand bestuurbare apparaten) is hiervan een voorbeeld. Technologie en digitalisering bieden organisaties nieuwe mogelijkheden. Waar standaardisering mogelijk is, verdwijnen traditionele werkzaamheden van financial professionals en vindt verschuiving plaats naar het ontwerpen en inrichten van processen, analyseren van informatiestromen, beheersen en beschermen van de informatiestromen en analyse van opgeleverde data. Het inzetten, verwerken en interpreteren van data, gericht op verkrijgen van controlezekerheid wordt toegevoegd aan de controletechnieken van de accountant.

Duurzaamheid

Onder druk van maatschappelijke ontwikkelingen worden organisaties steeds meer verantwoordelijk gesteld voor de uitkomsten en externe effecten – denk aan milieubelasting – van de gehele keten. Ook vanuit zichzelf richten organisaties hun bedrijfsstrategie en bedrijfsvoering steeds meer op maatschappelijk verantwoord ondernemen, op duurzaamheid in milieu, maatschappij en governance. Deze trend heeft invloed op de manier waarop beslissingen worden genomen. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting in het opnemen van sociale en milieukosten bij het opstellen van businesscases. Van de accountant zal een bijdrage worden gevraagd bij het opstellen van risicoanalyses. Het begrip *waardecreatie* krijgt waarschijnlijk een nieuwe definitie, waardoor nieuw te ontwikkelen kengetallen nodig zijn. Daarnaast heeft de aandacht voor duurzaamheid invloed op de inhoud en wijze van rapporteren (*integrated reporting*) en derhalve op de controle van deze uitgebreide vorm van verslaggeving.

Risicomanagement

Risicomanagement wordt in Vakbekwaamheid Verzekerd genoemd als een van de disciplines die op geïntegreerde wijze toegepast moet worden bij het identificeren en (helpen) oplossen van praktijkvraagstukken. Risicomanagement komt aan bod bij het geactualiseerde vakgebied Internal Control & Accounting Information Systems (ICAIS), in de vorm van de risicogeoriënteerde aanpak bij het inrichten en evalueren van een systeem van interne beheersing. In het vakgebied Auditing & Assurance (A&A) lag al meer nadruk op risicomanagement en interne beheersing in het kader van de jaarrekeningcontrole en vragen maatschappelijke ontwikkelingen steeds nadrukkelijker om een analyse van frauderisico's en integriteitsvraagstukken door de accountant. Bij de samenstelwerkzaamheden vindt nu ook een verschuiving plaats naar *risicogericht samenstellen*. De moderne risicobenadering gaat uit van de onderneming als geheel, haar omgeving en de relaties hiertussen. Kennis van de klant is essentieel voor het risicogericht samenstellen. Tot slot speelt risicomanagement ook bij (bedrijfseconomische) advisering een belangrijke rol. De MKB-accountant adviseert de leiding over het behalen van de ondernemingsdoelstellingen, rekening houdend met de bedrijfsrisico's.

Toename wet- en regelgeving

De recente financiële crisis heeft geleid tot een schreeuw om transparantie en verantwoording. Als gevolg hiervan is er meer regelgeving gekomen om organisaties te behoeden voor misstappen. Van financial professionals wordt verwacht dat zij toezien op naleving (compliance) en principes van behoorlijk bestuur (corporate governance) begrijpen en toepassen. Nieuwe werkerterreinen worden het opstellen van *code of conducts*, het uitdragen van interne codes en het uitvoeren van (compliance) audits. Ook in het MKB spelen adequate governancestructuren een steeds belangrijker rol voor het waarborgen van de continuïteit en het kunnen realiseren van bedrijfsoverdrachten.

Toekomstige ontwikkelingen

Bij één van de satellieten in het schema op de voorpagina van dit document is bewust een vraagteken geplaatst. De omgeving van accountants is immers steeds aan veranderingen onderhevig. Ongetwijfeld zijn er nu al ontwikkelingen die van invloed zijn op organisaties, die nog niet als trend zijn gesignaleerd. *Blockchain* is zo'n ontwikkeling waarvan nog niet helemaal duidelijk is hoe het zich precies kan vertalen naar praktische toepassingen voor accountants. Professionals zijn zich bewust van het gegeven dat het speelveld steeds verandert. Het vraagteken geeft aan dat de professional een open blik naar buiten moet houden om nieuwe ontwikkelingen te detecteren en vast te stellen in hoeverre deze van invloed zijn op de organisatie of haar manier van werken.

4.4 De beroepen waarvoor wordt opgeleid

De opleiding Accountancy leidt op voor beroepen in de financieel-administratieve sector met een focus op de audit- en assurancefunctie van de accountant. Het totale opleidingsbouwwerk omvat:

- de associate degree Accountancy;
- de bacheloropleiding Accountancy;
- de post-hbo-opleiding tot accountant-administratieconsulent;
- de universitaire (post)masteropleiding tot registeraccountant.

Associate degree Accountancy

De afgestudeerde van de associate degree Accountancy is veelal werkzaam bij op het midden- en kleinbedrijf gerichte accountantskantoren en administratiekantoren. De werkzaamheden liggen primair op het gebied van de administratieve en fiscale dienstverlening. De afgestudeerde is (na enkele jaren praktijkervaring) in staat om deze werkzaamheden zelfstandig te verrichten, in het algemeen onder eindverantwoordelijkheid van een (certificerend) accountant of een fiscalist. Complexe werkzaamheden zullen daarentegen meer moeten worden aangestuurd.

De voornaamste werkzaamheden (voor niet-controleplichtige ondernemingen) van de associate degree Accountancy zijn:

- administratieve dienstverlening;
- samenstellen van jaarrekeningen;
- verzorgen van fiscale aangiften.

Bacheloropleiding Accountancy

Afgestudeerden van de bacheloropleiding Accountancy kunnen (onder begeleiding) worden ingezet in de volle breedte van de accountancy praktijk en hebben een carrièreperspectief tot aan het niveau van controleleider/relatiebeheerder. Daarnaast kunnen zij zich met enige jaren praktijkervaring zelfstandig vestigen of in dienst treden bij een administratiekantoor.

De bachelor accountancy is, met een aantal jaren praktijkervaring, in staat om alle voorkomende administratieve werkzaamheden voor de niet-controleplichtige onderneming te verrichten, de ondernemer te adviseren en te begeleiden bij de groei van de onderneming en voor te bereiden op het controleplichtig worden van de onderneming. Daarnaast is de bachelor accountancy in staat om

op operationeel niveau wettelijke controletaken uit te voeren in overeenstemming met de vigerende wet- en regelgeving. Met deze expertise onderscheidt de bachelor accountancy zich van andere financieel-administratief dienstverleners, niet zijnde accountants (RA of AA).

Belangrijke werkzaamheden van de hbo-bachelor accountancy zijn:

- het samenstellen van jaarrekeningen;
- het inrichten van geautomatiseerde administratieve systemen;
- het verstrekken van financiële en bedrijfseconomische adviezen;
- het verstrekken van fiscale adviezen;
- het adviseren op het terrein van bestuurlijke informatieverzorging en interne beheersing, gericht op de beheersing en controleerbaarheid van middelgrote organisaties in de groeifase naar wettelijke controleplicht;
- het op operationeel niveau uitvoeren en aansturen van wettelijke controletaken in overeenstemming met de vigerende wet- en regelgeving.

De bachelor accountancy is zich bewust van de grenzen van zijn eigen kennen en kunnen. Enerzijds is hierbij van belang dat hij cliënten tijdig doorverwijst naar specialisten, anderzijds beseft hij dat cliënten die groeien naar een controleplichtige omvang verwezen moeten worden naar een accountant met wettelijke controlebevoegdheid.

Accountant-administratieconsulent en registeraccountant

Afgestudeerden van de bachelor AC-opleiding vinden veelal een baan bij een accountantspraktijk, die zij combineren met een vervolgstudie voor de kwalificatie registeraccountant dan wel accountant-administratieconsulent. Deze vervolgstudie omvat een theoretische component met parallel of aansluitend een praktijkopleiding van drie jaar. Afgestudeerden zijn werkzaam bij de grote accountantsorganisaties (de *big four*), middelgrote organisaties en de kleinere kantoren. Ook vestigen afgestudeerde titeldragers zich als zelfstandig (extern) accountant. Daarnaast vervullen ze functies als overheidsaccountant of intern accountant.

5. Het opleidingsprofiel

5.1 Inleiding

Het opleidingsprofiel van de bachelor accountancy is mede gebaseerd op de Eindtermen Accountantsopleidingen 2016 van de CEA. De CEA heeft bij het opstellen van de nieuwe eindtermen de Verordening op de beroepsprofielen in acht genomen. Het beroepsprofiel beschrijft beknopt het werkveld, de functies en de werkzaamheden van accountants (AA en RA), zie bijlage 3. De Verordening vormt een uitwerking van het in de nota Vakbekwaamheid Verzekerd gepresenteerde nieuwe opleidingsmodel.

De geactualiseerde beroepsprofielen van de NBA gaan uit van het pluriforme accountantsberoep, waarin accountants verschillende functies (kunnen) vervullen. Binnen die functies moeten in verschillende rollen beroepstaken kunnen worden uitgevoerd. Aan de kwalificatie accountant zijn derhalve de volgende (in meer of mindere mate) te beheersen generieke rollen verbonden: (ethisch) professional en assuranceprovider, poortwachter, communicator, onderzoeker, klantregisseur, manager en samenwerker. Van deze rollen zijn kerncompetenties afgeleid waarover elke accountant moet beschikken. Deze beschrijven zowel de vaktechnische deskundigheid als de professionele vaardigheden en het professionele gedrag dat van accountants verwacht wordt. De Eindtermen Accountantsopleidingen 2016 zijn vervolgens van deze kerncompetenties afgeleid.

Deze kerncompetenties en de hieruit afgeleide eindtermen vormen de basis voor de beroepstaken en gedragskenmerken die zijn geformuleerd voor de bachelor accountancy, zie ook bijlage 5.

5.2 Beroepstaken

In de functies waarin de afgestudeerde van de bacheloropleiding Accountancy terecht komt, al dan niet na vervolgstudie, staan vier beroepstaken centraal:

- Administratieve dienstverlening.
- Fiscale dienstverlening.
- Controle (assurance).
- (Bedrijfseconomische) advisering.

Administratieve dienstverlening

Centraal in de beroepstaak administratieve dienstverlening staat (het ondersteunen van de cliënt bij) het op een efficiënte en effectieve wijze inrichten van een financieel informatiesysteem dat, gegeven de aard en de omvang van de organisatie, voorziet in de financiële informatie die een cliënt nodig heeft voor interne en externe rapportages alsmede voor verslaggevingsdoeleinden en het verstrekken van managementinformatie aan de cliënt, inclusief het geven van (on)gevraagde adviezen die rechtstreeks verband houden met deze beroepstaak.

Eindniveau bachelor

De student beheerst deze beroepstaak op bachelorniveau als hij in staat is om voor een in Nederland gevestigde onderneming in het middenbedrijf, een adequaat geautomatiseerd informatiesysteem in te richten dat, gegeven de aard en omvang van de organisatie, leidt tot een optimale interne beheersing van de organisatie en voldoet aan alle eisen die daarna worden gesteld door de van toepassing zijnde wet- en regelgeving op het gebied van de verslaggeving en fiscaliteit.

Voorbeelden van beroepsproducten bij deze beroepstaak:

- De samengestelde jaarrekening.
- Bijlage bij de fiscale winstaangifte
- Een advies inzake opzet en inrichting van een administratief systeem.
- De inrichting van de financiële administratie (diverse typen ondernemingen, diverse onderwerpen).
- Managementrapportages, afgeleid uit de voorgaande administraties.
- Een adviesrapport inzake de inrichting van een ERP-systeem.

Fiscale dienstverlening

Centraal in de beroepstaak fiscale dienstverlening staat het uitvoeren en begeleiden van de cliënt bij het plannen van en het voldoen aan zijn belastingverplichtingen, inclusief het geven van (on)gevraagde adviezen die rechtstreeks verband houden met deze beroepstaak.

Eindniveau bachelor

De student beheerst deze beroepstaak op bachelorniveau als hij, voor een in Nederland gevestigde onderneming in het middenbedrijf (zowel voor de onderneming als voor de ondernemer), zorg kan dragen voor het plannen van en het voldoen aan de reguliere belastingverplichtingen in het kader van omzet-, loon-, vennootschaps- en inkomstenbelasting.

Voorbeelden van beroepsproducten bij deze beroepstaak:

- Aangifte en advies OB.
- Aangifte en advies LB (salarisadministratie).
- Winstberekening fiscaal belastbare winst voor IB-ondernemer.
- Winstberekening bij samenwerkingsverbanden IB-ondernemers.
- Winstberekening fiscaal belastbare winst vennootschapsbelasting.
- Aangifte vennootschapsbelasting.
- Berekening winst uit aanmerkelijk belang.
- Aangifte inkomstenbelasting voor een DGA.

Controle (assurance)

Centraal in de beroepstaak controle (assurance) staat het onder begeleiding kunnen uitvoeren van een volledig controleproces, vanaf de opdrachtaanvaarding of -continuering tot en met de toestemming tot publicatie van de controleverklaring, waarbij het doel is het toevoegen van zekerheid aan de betrouwbaarheid van (financiële) informatie, inclusief het geven van (on)gevraagde adviezen die rechtstreeks verband houden met deze beroepstaak.

Eindniveau bachelor

De student beheerst deze beroepstaak op bachelorniveau indien hij in staat is om als lid van een controleteam zelfstandig een controleprogramma uit te voeren voor de algemene controle van veel voorkomende posten in de jaarrekening van een controleplichtige, in Nederland gevestigde onderneming. Tevens is de afgestudeerde in staat om een bijdrage te leveren aan de voorbereiding en de planning van de controle (waarvan het op eigen initiatief bijhouden van relevante ontwikkelingen bij de cliënt en in zijn bedrijfsomgeving deel uitmaakt). De afgestudeerde heeft kennis en begrip van het gehele controleproces: de planningsfase wordt beheerst op een theoretisch niveau van analyse en toepassing en er is sprake van synthese en evaluatie bij de uitvoering van de controle op de meest voorkomende posten en processen.

Voorbeelden van beroepsproducten bij deze beroepstaak:

- Opdrachtbevestiging/-continuering (inclusief onafhankelijkheidstoets).
- Planningmemorandum: risicoanalyse & materialiteit (inclusief bedrijfsverkenning en initiële cijferbeoordeling).
- Adviesrapportage interne beheersing (inclusief ICT en management letter).
- Afsluitend controlememorandum (inclusief evaluatie resultaten van data-analyse en steekproeven).
- Bevestiging bij de jaarrekening.
- Controleverklaring.

(Bedrijfseconomische) advisering

Centraal in de beroepstaak (bedrijfseconomische) advisering staat het geven van advies op basis van vakinhoudelijke kennis en vaardigheden, waarbij het adviesproces vanaf de probleemanalyse tot en met de implementatiefase doorlopen wordt en adviesvaardigheden worden ingezet. Bij deze

advisering staan de te onderscheiden groeifasen van een onderneming en de rol van de adviseur centraal.

Eindniveau bachelor

De student beheerst deze beroepstaak op bachelorniveau als hij in staat is om, voor een in Nederland gevestigde onderneming in het middenbedrijf, aan de cliënt (zowel de onderneming als de ondernemer) op een gestructureerde wijze een advies uit te brengen op zijn eigen deskundigheidsterrein. Voorts beschikt de hbo-bachelor over kennis en begrip van de structuur, de opbouw en de interne beheersing van een organisatie en in de aspecten die zijn verbonden aan het zelfstandig ondernemerschap.

Voorbeelden van beroepsproducten bij deze beroepstaak:

- Ondernemingsplan startende ondernemer.
- Adviesrapport interne beheersing bij groeiende organisatie.
- Advies inzake financieringsstructuren.
- Adviezen op overige bedrijfseconomische gebieden:
  - Businessmodel.
  - Budgettering.
  - Investeringsbeslissingen, waarderingsvraagstukken.
  - Vermogensbeheer, werkkapitaalbeheer.
  - Kostprijzen/kostprijsmodellen.
  - Prestatiemeetsystemen (bijvoorbeeld de Business Balanced Scorecard).

5.3 Gedragskenmerken

De bachelor accountancy dient te beschikken over professionele gedragskenmerken die aansluiten op de beroepshouding van een accountant. De NBA heeft hiertoe twaalf kerncompetenties gedefinieerd (kerncompetenties twee tot en met dertien) en deze weer vertaald naar 21 generieke eindtermen. De twaalf kerncompetenties zijn vertaald naar vier overkoepelende gedragskenmerken, te weten:

- Professionele houding
- Lerend en reflecterend
- Onderzoekend en ondernemend
- Communicatief

Professionele houding

De bachelor accountancy houdt zich aan de voor hem relevante wet- en regelgeving en onthoudt zich van handelen dat het accountantsberoep in diskrediet brengt. Hij past hierbij de vereiste professioneel-kritische oordeelsvorming toe om tot zelfstandige en moreel ethische, professionele oordelen te komen. Hij is zich bewust van zijn maatschappelijke rol en signaleert hierbij de eigen grenzen en beperkingen.

Lerend en reflecterend

De bachelor accountancy toont een ontwikkelingsgerichte, zelfkritische en reflectieve houding en legt verantwoording af over zijn eigen functioneren. Hiermee legt hij de basis voor *een leven lang leren*.

Onderzoekend en ondernemend

De bachelor accountancy handelt vanuit een proactieve houding en onderzoekt vanuit een nieuwsgierige en kritische houding. Hij signaleert tijdig veranderingen in het vakgebied en het beroep, voert zelfstandig een methodologisch verantwoord onderzoek uit binnen de context van de beroepstaak en toont hierbij analytische vaardigheden en logisch redeneren.

Communicatief

De bachelor accountancy brengt een boodschap duidelijk en overtuigend over. Hij kan in woord en geschrift ideeën, meningen en standpunten op (taalkundig) juiste, bondige, begrijpelijke en overtuigende wijze communiceren. Hiermee kan de bachelor accountancy een relatie onderhouden met en anticiperen op de behoeften en verwachtingen van de opdrachtgever. Tevens zet hij zijn communicatieve vaardigheden in voor de optimale samenwerking binnen een team.

Bibliografie

- Commissie Eindtermen Accountantsopleiding, 2015. *Eindtermen Accountantsopleidingen 2016*, Amsterdam: Commissie Eindtermen Accountantsopleiding.
- Koninklijke Nederlandse Beroepsvereniging van Accountants & Commissie Eindtermen Accountantsopleiding, 2014. *Vakbekwaamheid Verzekerd: Ontwerp voor een nieuw opleidingsmodel voor accountants*, Amsterdam: NBA/CEA.
- Ledenvergadering NBA, NB. *Verordening op de beroepsprofielen*, Amsterdam: NBA.
- Vereniging Hogescholen, 2011. *Heo-standaard*, Den Haag: Vereniging Hogescholen.
- Werkgroep Toekomst Accountantsberoep, 2014. *In het publiek belang: Maatregelen ter verbetering van de kwaliteit en onafhankelijkheid van de accountantscontrole*, Amsterdam: NBA.

Bijlage 1: Dublin-descriptoren en hbo-kernkwalificaties

Europese descriptoren voor de bachelor Bachelors degrees are awarded to students who:	Vertaling naar de omschrijving van generieke kwalificaties voor de hbo-bachelor De afgestudeerde:	Generieke kernkwalificaties hbo-bachelor in het rapport van de cie. Franssen (p. 36-37)
<p><i>Knowledge and understanding:</i></p> <p>have demonstrated knowledge and understanding in a field of study that builds upon and supersedes their general secondary education, and is typically at a level that, whilst supported by advanced textbooks, includes some aspects that will be informed by knowledge of the forefront of their field of study</p>	<p><i>Brede, multidisciplinaire basis:</i></p> <p>is toegerust met actuele en multidisciplinaire kennis, inzichten, houdingen en vaardigheden teneinde de taken van een beginnend beroepsbeoefenaar zelfstandig te kunnen uitvoeren</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Brede professionalisering - Multidisciplinaire integratie
<p><i>Applying knowledge and understanding:</i></p> <p>can apply their knowledge and understanding in a manner that indicates a professional approach to their work or vocation, and have competences typically demonstrated through devising and sustaining arguments and solving problems within their field of study</p>	<p><i>Probleemgericht werken:</i></p> <p>kan relevante (wetenschappelijke) kennis, inzichten, houdingen en vaardigheden toepassen bij het definiëren, analyseren en oplossen van complexe problemen in de beroepspraktijk</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Probleemgericht werken - (Wetenschappelijke) toepassing - Creativiteit en complexiteit in handelen
<p><i>Making judgements:</i></p> <p>have the ability to gather and interpret relevant data (usually within their field of study) to inform judgements that include reflection on relevant social, scientific or ethical issues</p>	<p><i>Methodisch en reflectief denken en handelen:</i></p> <p>is in staat relevante informatie te verzamelen en analyseren teneinde projectmatig te werken en te reflecteren op het beroepsmatig handelen, mede vanuit ethische en maatschappelijke vragen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Methodisch en reflectief denken en handelen - Besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid
<p><i>Communication:</i></p> <p>can communicate information, ideas, problems and solutions to both specialist and non-specialist audiences</p>	<p><i>Sociaal-communicatieve bekwaamheid:</i></p> <p>kan intern en extern communiceren, teamgericht samenwerken, en leidinggeven aan projecten in een multidisciplinaire, multiculturele en internationale arbeidsomgeving</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sociaal-communicatieve bekwaamheid - Basiskwalificering voor managementfuncties
<p><i>Learning skills:</i></p> <p>have developed those learning skills that are necessary for them to continue to undertake further study with a high degree of autonomy</p>	<p><i>Professionalisering:</i></p> <p>heeft de cognitieve vermogens ontwikkeld die hem/haar in staat stellen tot voortdurend professionaliseren van de eigen beroepsuitoefening en tot functioneren in uiteenlopende beroepssituaties</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Transfer en brede inzetbaarheid - Brede professionalisering

Bijlage 2: HEO-standaard

HEO-standaard

De afgesproken HEO-standaard is een uitwerking van de door de hogescholen gezamenlijk geformuleerde standaard voor ál hun bacheloropleidingen⁶. Die hbo-standaard houdt in dat een opleiding er zorg voor dient te dragen dat – gevat in een zowel nationale als internationale context – studenten:

- een gedegen theoretische basis verkrijgen;
- het onderzoekend vermogen verwerven dat hen in staat stelt om bij te kunnen dragen aan de ontwikkeling van het beroep;
- over voldoende professioneel vakmanschap beschikken;
- de beroepsethiek en maatschappelijke oriëntatie ontwikkelen die past bij een verantwoordelijke professional.

Gedegen theoretische basis

Een pas afgestudeerde HEO'er heeft een theoretische basiskennis op een aantal kernvakgebieden die van belang zijn voor de (internationale) bedrijfsvoering en voor het vormgeven en innoveren van processen in zowel de private als in de publieke sector. Op welk niveau een specifieke opleiding uit het Hoger Economisch Onderwijs zélf een kernvakgebied aanbiedt en toespitst, hangt samen met het daaraan in het werkveld van die opleiding toegekende belang.

Die kernvakgebieden zijn⁷:

- Accounting;
- Business law and ethics;
- Economics;
- Finance;
- Management information systems;
- Marketing;
- Operations management
- Organizational behaviour;
- Quantitative techniques;
- Strategic management.

Onderzoekend vermogen

Een pas afgestudeerde bachelor uit het Hoger Economisch Onderwijs heeft het onderzoekend vermogen om langs de weg van reflectie en *evidence based practice* tot (te commercialiseren) innovatie van producten, diensten en processen in zowel de private als de publieke sector te komen. Daartoe heeft de

---

⁶ In 2009 - zie <http://www.hbo-raad.nl/hbo-raad/kwaliteitsagenda/509>.

⁷ Aangesloten is bij de *core topics* van het Bachelor of Business-programma zoals omschreven in het internationale Bachelor of Business-lemma van Wikipedia (februari 2011).

HEO'er in de opleiding kennis en ervaring opgedaan met methoden en technieken van (praktijkgericht) onderzoek. Ook kan een HEO'er daarop reflecteren. Hij of zij heeft in de afstudeerfase van de opleiding bewezen dit onderzoekend vermogen in een concrete beroeps-/praktijksituatie te kunnen uitoefenen.

Professioneel vakmanschap

Een pas afgestudeerde HEO'er heeft zich ontwikkeld tot een professionele vakman of -vrouw. Hij of zij:

- is innovatief en ondernemend;
- bezit goede adviesvaardigheden;
- beschikt over goede mondelinge en schriftelijke communicatieve vaardigheden;
- houdt rekening met (internationale) cultuurverschillen;
- is gericht op (multidisciplinaire) samenwerking;
- fungeert als sparringpartner zowel binnen als buiten de eigen werkorganisatie;
- ontwikkelt voortdurend de eigen professionaliteit (persoonlijk leiderschap) en draagt bij aan de ontwikkeling van zijn of haar professie in de breedte.

Verantwoord handelen

Een pas afgestudeerde HEO'er is zich bewust van de maatschappelijke context van zijn/haar gedurende de opleiding opgedane kennis en vaardigheden. Hij of zij weet dat ethisch handelen onderdeel van zijn professioneel vakmanschap is en moet zijn. Maatschappelijk verantwoord ondernemen, bedrijfs-ethiek en duurzaamheid zijn onderwerpen van debat in de opleiding.

Bijlage 3: Verordening beroepsprofiel NBA

i. Ontwerpverordening op de beroepsprofielen

De ledenvergadering van de Nederlandse beroepsorganisatie van accountants;

Gelet op de artikelen 5, eerste lid en 19, tweede lid, aanhef en onderdeel k van de Wet op het accountantsberoep;

Stelt de volgende verordening vast:

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

Artikel 1

In deze verordening wordt verstaan onder:

- *aan assurance verwante opdracht*: aan assurance verwante opdracht als bedoeld in artikel 1 van de Verordening op de ledengroepen;
- *aantekening*: de aantekening, bedoeld in artikel 36, tweede lid, onderdeel i, van de wet;
- *accountant*: een accountant als bedoeld in artikel 1 van de wet;
- *accountant in business*: een accountant in business als bedoeld in artikel 1 van de Verordening op de ledengroepen;
- *accountantsregister*: het accountantsregister, bedoeld in artikel 36, eerste lid, van de wet;
- *assurance-opdracht*: assurance-opdracht als bedoeld in artikel 1, onderdeel f van de Verordening inzake onafhankelijkheid bij assurance-opdrachten;
- *CEA*: de Commissie eindtermen accountantsopleiding, bedoeld in artikel 49, eerste lid, van de wet;
- *eindtermen*: de eindtermen, bedoeld in artikel 49, tweede lid, onderdeel a, van de wet;
- *intern accountant*: een intern accountant als bedoeld in artikel 1 van de Verordening op de ledengroepen;
- *openbaar accountant*: een openbaar accountant als bedoeld in artikel 1 van de Verordening op de ledengroepen;
- *overheidsaccountant*: een overheidsaccountant als bedoeld in artikel 1 van de Verordening op de ledengroepen;
- *overige opdracht*: overige opdracht als bedoeld in artikel 1 van de Verordening op de ledengroepen;
- *wet*: de Wet op het accountantsberoep.

Artikel 2

De CEA neemt bij het vaststellen van de eindtermen in acht hetgeen in deze verordening is vastgelegd ten aanzien van:

- a. het werkterrein en de werkzaamheden van de accountant;
- b. de kerncompetenties van de accountant; en
- c. de opleiding tot accountant.

Hoofdstuk 2 het werkerrein en de werkzaamheden van de accountant

Artikel 3

1. Een accountant kan werkzaam zijn als:
  - a. openbaar accountant;
  - b. intern of overheidsaccountant; of
  - c. accountant in business.

2. De kenmerkende werkzaamheden van accountants omvatten:
  - a. het verschaffen van zekerheid over financiële en niet-financiële bedrijfseconomische informatie;
  - b. het controleren, beoordelen en opstellen van financiële en niet-financiële bedrijfseconomische informatie;

  - c. het verrichten van specifieke onderzoeken; en
  - d. het verlenen van adviesdiensten op het terrein van accountancy.
3. De in het vorige lid bedoelde informatie betreft met name, maar is niet beperkt tot, financiële en niet-financiële bedrijfseconomische informatie.

Hoofdstuk 3 kerncompetenties van de accountant

Artikel 4

Een accountant kan als beginnend beroepsbeoefenaar:

- a. Zelfstandig richting en uitvoering geven aan assurance-opdrachten, aan assurance verwante opdrachten en aan overige opdrachten, zoals adviesopdrachten.
- b. Rekenschap geven van de maatschappelijke rol van de accountant, hiernaar in overeenstemming met de fundamentele beginselen, genoemd in de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants, handelen en daarbij het algemeen belang vooropstellen.
- c. In zijn beroepsuitoefening de vereiste professioneel kritische instelling toepassen om tot zelfstandige en professionele oordeelsvorming te komen.
- d. In zijn beroepsuitoefening de eigen grenzen en beperkingen onderkennen en waar nodig hulp van andere deskundigen of experts inschakelen.
- e. Verantwoording afleggen over het eigen functioneren als accountant.
- f. Veranderingen in het vakgebied en het beroep inclusief de maatschappelijke implicaties hiervan, tijdig signaleren, analyseren naar relevantie, bespreken met vakgenoten en niet-vakgenoten en zo nodig toepassen.
- g. Door het toepassen van verschillende methoden en technieken, zelfstandig een methodologisch verantwoord onderzoek uitvoeren op een deelgebied van de accountancy.
- h. De waarde of de bruikbaarheid en beperkingen van een onderzoek op het vakgebied taxeren.
- i. De relatie met een opdrachtgever goed onderhouden en adequaat anticiperen op de behoeften en verwachtingen van interne en externe gebruikers van professionele diensten van accountants.

j. Analytisch denken, strategisch denken en logisch redeneren.

k. Helder, begrijpelijk en overtuigend communiceren in woord en geschrift.

l. In zijn beroepsuitoefening, al dan niet als projectmanager, leiding geven aan individuen en een team, waaronder ook als coach of mentor van beroepsbeoefenaren of toekomstige beroepsbeoefenaren optreden.

m. In verschillende rollen en omstandigheden constructief en verbindend samenwerken binnen een team of met andere professionals.

Hoofdstuk 4 de opleiding tot accountant

Artikel 5

1. De opleiding tot accountant leidt op tot een beroepsbeoefenaar die in staat is te voldoen aan de eisen die de maatschappij en de wet- en regelgeving voor accountants aan de uitoefening van het beroep stelt.

2. De opleiding tot accountant verschaft tevens grondige kennis over de regelgeving zoals die door bevoegde organen van de Nederlandse beroepsorganisatie van accountants is vastgesteld ten aanzien van de beroepsuitoefening.

Artikel 6

De opleiding tot accountant onderscheidt naar accountants die in het accountantsregister worden ingeschreven met aantekening en accountants die zonder aantekening worden ingeschreven.

Artikel 7

1. De opleiding tot een accountant die in het accountantsregister met aantekening wordt ingeschreven met de beroepstitel Accountant-Administratieconsulent, is tevens een opleiding als bedoeld in artikel 7.3a, eerste lid, onderdeel b, of het tweede lid, onderdeel b van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en een postinitiële opleiding volgend op de hiervoor bedoelde opleiding.

2. De opleiding tot een accountant die in het accountantsregister zonder aantekening wordt ingeschreven met de beroepstitel Accountant-Administratieconsulent, is tevens een opleiding als bedoeld in artikel 7.3a, eerste lid, onderdeel a, of het tweede lid, onderdeel a van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en een postinitiële opleiding volgend op de hiervoor bedoelde opleiding.

3. De opleiding tot een accountant die in het accountantsregister met aantekening wordt ingeschreven met de beroepstitel Registeraccountant, is tevens een opleiding als bedoeld in artikel 7.3a, eerste lid, onderdeel b en een postinitiële opleiding volgend op de hiervoor bedoelde opleiding.

4. De opleiding tot een accountant die in het accountantsregister zonder aantekening wordt ingeschreven met de beroepstitel Registeraccountant, is tevens een opleiding als bedoeld in artikel 7.3a, eerste lid, onderdeel a en een postinitiële opleiding volgend op de hiervoor bedoelde opleiding.

Hoofdstuk 5 Slotbepalingen

Artikel 8

1. De verordening op het beroepsprofiel AA wordt ingetrokken.
2. De verordening op het beroepsprofiel van de registeraccountant wordt ingetrokken.

Artikel 9

De Verordening op het beroepsprofiel AA en de Verordening op het beroepsprofiel van de registeraccountant zoals deze luiden voor de inwerkingtreding van deze verordening, blijven van toepassing op de eindtermen welke voor de inwerkingtreding van deze verordening door de CEA zijn vastgesteld.

Artikel 10

1. Deze verordening treedt in werking op de dag na uitgifte van de Staatscourant waarin deze is gepubliceerd.
2. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening op de beroepsprofielen

Bijlage 4: Eindtermen Accountantsopleidingen 2016

Bijlage 1 bevat de eindtermen accountantsopleidingen 2016 zoals vastgesteld door de Commissie Eindtermen Accountantsopleiding en gepubliceerd in de Staatscourant (Stscrt 2015-48003). Deze eindtermen zijn van kracht met ingang van 1 januari 2016.

Dit overzicht is alleen gemaakt als service voor de opleidingen. Hoewel bij het vervaardigen ervan uiterste zorgvuldigheid is betracht, is niet uit te sluiten dat het fouten of onjuistheden bevat. Uitsluitend de eindtermen zoals die zijn gepubliceerd in de Staatscourant (Stscrt 2015-48003) gelden als eindtermen in de zin van de Wet op het accountantsberoep.

Dit overzicht bevat alleen de eindtermen en niet de toelichting op (het gebruik van) de eindtermen. Die toelichting is onlosmakelijk verbonden met de eindtermen en dient altijd in ogenschouw te worden genomen. Daarvoor wordt verwezen naar het Rapport Eindtermen Accountantsopleidingen 2016 van december 2015, zoals gepubliceerd op de website van de CEA en de publicatie van de eindtermen in de Staatscourant (Stscrt 2015-48003).

Indien u omissies signaleert dan verzoeken wij u dit te melden aan de CEA via info@cie-ea.nl.

Vakgebied	Nr.	Eindterm	Theorieopleiding				Stream		Bachelor	OAT	Post Bachelor
			Common body of knowledge	Assurance	Accountancy MKB	Accountancy Finance	Maatschap. rol accountant	Corporate governance			
		De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat om:									
A&A	A&A-1	de ontstaansgeschiedenis van het beroep te verwoorden alsook de vraag naar en aanbod van assurediensten vanuit gangbare theorieën te beschrijven respectievelijk te verklaren.	B	C			V		B		
A&A	A&A-2	de verwachtingen van de opdrachtgever en gebruikers van de opdracht te onderkennen, de spanningsvelden tussen de verschillende belanghebbenden te identificeren, de belangen van de opdrachtgevers en het publiek af te wegen, hierop te reflecteren en bij de besluitvorming te betrekken.	C				V		B	C	
A&A	A&A-3	de rol van de accountant binnen het systeem van corporate governance samen te vatten respectievelijk te beoordelen, in het bijzonder de relatie met de organen belast met governance en relevante externe toezichthouders.	B	C			V	V	B		
A&A	A&A-4	het (inter)nationale institutioneel kader voor de beroepsuitoefening, bestaande uit relevante wet- en regelgeving en de rol en verantwoordelijkheden van relevante actoren, te beschrijven respectievelijk kritisch te commentariëren en de mogelijke civiel-, tucht-, bestuurs- en strafrechtelijke gevolgen van niet-naleving te onderkennen.	B	C					B		
A&A	A&A-5a	de vigerende beroepsreglementering op het gebied van ethiek toe te passen en de gekozen zienswijze te verdedigen.	C				V		B	B	
A&A	A&A-6	om bij het uitvoeren van (beroeps)taken een kritische houding aan te nemen, die onder meer wordt gekenmerkt door een onderzoekende instelling, het alert zijn op omstandigheden die kunnen duiden op fouten of fraude en een kritische evaluatie van ten behoeve van de opdracht verkregen informatie.	C						B	B	
A&A	A&A-7.1	het systeem van toezicht en kwaliteitsbeheersing van de beroepsuitoefening op beroeps- en organisatieniveau te beschrijven respectievelijk te evalueren.	B	C					B		

Vakgebied	Nr.	Eindterm	Theorieopleiding				Stream		Bachelor	OAT	Post Bachelor
			B	C							
A&A	A&A-7.2	de kwaliteitsbeheersingsprocedures op opdrachtniveau te beschrijven en toe te passen, met inbegrip van de documentatieverplichtingen .	B	C					B		
A&A	A&A-8	de eigenheid van de verschillende vormen van beroepsuitoefening (zoals internal en operational auditors, overheidsaccountants, forensisch accountants, IT-auditors, financieel professionals) te onderkennen en van elkaar te onderscheiden.	B				V		B		
A&A	A&A-9	het Stramien voor assurance-opdrachten uit te leggen, in een casuspositie toe te passen en kritisch te becommentariëren.	C						A		C
A&A	A&A-10	de beroepsreglementering ter zake van fraude en ongebruikelijke transacties te verwoorden respectievelijk toe te passen.	A	C	C		V		B	B	C
A&A	A&A-11.1	voor een jaarrekeningcontrole de van toepassing zijnde beroepsreglementering met betrekking tot het proces van cliënt-/opdracht(her)acceptatie toe te passen.	B	C					B	B	
A&A	A&A-11.2	voor een jaarrekeningcontrole , conform de van toepassing zijnde beroepsreglementering, de relevante kennis van de entiteit en zijn omgeving, met inbegrip van haar interne beheersing, te verzamelen om vervolgens de bedrijfs-, accountantscontrole-, inherente-, interne beheersings- en detectierisico's te beschrijven en in te schatten en de materialiteit te bepalen.	B	C					B	B	
A&A	A&A-11.3	voor een jaarrekeningcontrole , conform de van toepassing zijnde beroepsreglementering, de invloed van de informatietechnologie op de entiteit incl. haar processen, systemen en governance (waaronder ERP, cloud computing, big data, networking, privacy, social media, reporting software) te beschrijven en te analyseren alsmede de gevolgen te bepalen voor de door de accountant uit te voeren werkzaamheden, waaronder de daarbij te hanteren methoden en technieken (zoals audit software).	B	C				V	B	B	
A&A	A&A-11.4	op basis van de geïdentificeerde risico's voor een jaarrekeningcontrole de werkzaamheden te bepalen, vast te leggen in een controleprogramma en uit te voeren teneinde voldoende en toereikende controle-informatie te verkrijgen.	B	C					B	B	
A&A	A&A-11.5a	bij de uitvoering van een jaarrekeningcontrole te schetsen welke data-analyse en/of procesmining technieken beschikbaar zijn en welke statistische hypothesetoetsen en schattingsmethoden kunnen worden toegepast bij de uitvoering van de opdracht.	A					V	A		
A&A	A&A-11.6	voor een jaarrekeningcontrole, conform de van toepassing zijnde beroepsreglementering, de volgende specifieke activiteiten uit te voeren: evalueren van transacties met verbonden partijen; - evalueren van gebeurtenissen na de einddatum van de verslagperiode; - evalueren van de continuïteit van de entiteit; - optreden als groepsaccountant respectievelijk als accountant van een groepsonderdeel; - gebruikmaken van de werkzaamheden van interne auditors en deskundigen; - evalueren van het bestuursverslag; - evalueren in hoeverre de jaarrekening overeenkomstig de geldende verslaggevingsregels is opgemaakt en een getrouw beeld geeft	B	C					B	B	
A&A	A&A-11.7	voor een jaarrekeningcontrole , op basis van de uitgevoerde werkzaamheden, de bevindingen te evalueren om te komen tot een oordeel en hierover mondeling en schriftelijk te rapporteren aan opdrachtgever en stakeholders.	B	C			V		B	B	
A&A	A&A-11.8	naar aanleiding van zijn controlewerkzaamheden relevante aandachtspunten te vertalen naar verbeterpunten voor de organisatie van de opdrachtgever en deze mondeling en schriftelijk te rapporteren aan de opdrachtgever (inclusief de organen belast met governance).	B	C					B	B	
A&A	A&A-12.1	voor een assurance-opdracht , niet zijnde een jaarrekeningcontrole, de van toepassing zijnde beroepsreglementering m.b.t. het proces van cliënt-/opdracht(her)aanvaarding toe te passen.	B	C	C						C
A&A	A&A-12.2	voor een assurance-opdracht , niet zijnde een jaarrekeningcontrole, in overeenstemming met de van toepassing zijnde beroepsreglementering de relevante kennis van de huishouding en zijn omgeving respectievelijk de kenmerken van het object van onderzoek te verzamelen om vervolgens de relevante risico's op afwijkingen van materieel belang te beschrijven en in te schatten.	B	C	C						C
A&A	A&A-12.3	voor een assurance-opdracht , niet zijnde een jaarrekeningcontrole, in overeenstemming met de van toepassing zijnde beroepsreglementering, met gebruikmaking van alle beschikbare methoden en technieken (incl. data-analyse, procesmining en/of statistische hypothesetoetsen en schattingsmethoden) de opdracht op effectieve en efficiënte wijze te plannen en uit te voeren .	B	C	C						C
A&A	A&A-12.4	voor een assurance-opdracht , niet zijnde een jaarrekeningcontrole, in overeenstemming met de van toepassing zijnde beroepsreglementering, de bevindingen te evalueren om te komen tot een oordeel of conclusie en deze te rapporteren aan de opdrachtgever.	B	C	C						C

Vakgebied	Nr.	Eindterm	Theorieopleiding				Stream			Bachelor	OAT	Post Bachelor
			B	C	C							
A&A	A&A-12.5	naar aanleiding van zijn assurancewerkzaamheden relevante aandachtspunten te vertalen naar verbeterpunten voor de organisatie van de opdrachtgever en deze mondeling en schriftelijk te rapporteren aan de opdrachtgever (inclusief de organen belast met governance).	B	C	C							C
A&A	A&A-13	voor aan assurance verwante opdrachten (samenstelopdrachten en opdrachten tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden met betrekking tot financiële informatie), in overeenstemming met de van toepassing zijnde beroepsreglementering: <ul style="list-style-type: none"> - de opdracht te aanvaarden; - de relevante kennis van de huishouding en zijn omgeving respectievelijk het object van onderzoek te verzamelen; - relevante risico's voor de uitvoering van de opdracht te signaleren; - met gebruikmaking van alle beschikbare methoden en technieken de opdracht op effectieve en efficiënte wijze te plannen en uit te voeren; - de bevindingen te evalueren en hierover te rapporteren aan de opdrachtgever. 	B		C					A		C
A&A	A&A-14	voor overige werkzaamheden, in het bijzonder adviesopdrachten, de relevante kennis en vaardigheden te hanteren om, in overeenstemming met de van toepassing zijnde beroepsreglementering: <ul style="list-style-type: none"> - de opdracht te aanvaarden; - de relevante risico's voor de uitvoering te signaleren; - met gebruikmaking van alle beschikbare methoden en technieken de opdracht op effectieve en efficiënte wijze in te richten en uit te voeren; - de bevindingen te evalueren en hierover te rapporteren aan de opdrachtgever. 	A		C							C
FA	FA-1	vanuit de theorie de functies te verklaren die de externe verslaggeving in het maatschappelijk verkeer vervult, waaronder het afleggen van verantwoording en het ondersteunen van beslissingen.	C				V	V		C		
FA	FA-2	uit te leggen op welke wijze aandeelhouders en kredietverschaffers hun oordeel vormen over de jaarrekening van een onderneming ten behoeve van het nemen van beslissingen van economische aard.	A							A		
FA	FA-3	beschrijven welke rol het institutioneel kader , bestaande uit relevante wet- en regelgeving en de rol en verantwoordelijkheden van relevante actoren, heeft bij de totstandkoming en toepassing van de verslaggeving op basis van de Nederlandse verslaggevingsvoorschriften en IFRS.	B							B		
FA	FA-4	de uitgangspunten van de financiële verslaggeving toe te passen en te beoordelen, waaronder de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling voor de onderscheiden posten van de balans en winst- en verliesrekening, zoals neergelegd in de Nederlandse wetgeving en de conceptuele raamwerken van de RJ en IASB.	C							C	C	
FA	FA-5	de doelstelling en inhoud van de voor de financiële verslaggeving relevante waardebegrippen , waaronder begrippen die voortkomen uit de financieringstheorie, te doorgronden en toe te passen.	C							C	C	
FA	FA-6	de aanvaardbaarheid van de belangrijkste schattingselementen in de financiële verslaggeving te beoordelen.	C							C	C	
FA	FA-7	de toelichting als onderdeel van de jaarrekening te beoordelen op juistheid en toereikendheid met inachtneming van de wet- en regelgeving.	C							C	C	
FA	FA-8.1	te beoordelen in hoeverre een jaarrekening van een naamloze of besloten vennootschap is opgemaakt in overeenstemming met de normen zoals deze zijn begrepen in de Nederlandse wetgeving inzake de jaarrekening en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving van de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) voor grote en middelgrote rechtspersonen.	C							C	C	
FA	FA-8.2	te beoordelen in hoeverre een jaarrekening van een kleine vennootschap is opgemaakt in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving voor kleine rechtspersonen (RJK) dan wel in overeenstemming met fiscale grondslagen .	A		C					A		C

Vakgebied	Nr.	Eindterm	Theorieopleiding				Stream		Bachelor	OAT	Post Bachelor
			A	C	B						
FA	FA-8.3	te beoordelen in hoeverre een jaarrekening van een beursgenoteerde vennootschap is opgemaakt in overeenstemming met de van toepassing zijnde International Financial Reporting Standards (IFRS) van de International Accounting Standards Board (IASB).	A	C	B				A		
FA	FA-9	de hoofdlijnen van de International Financial Reporting Standards voor Small and Medium-Sized Entities (IFRS-SME) weer te geven.	A						A		
FA	FA-10	de regels van kapitaalbescherming uit te leggen en te beoordelen of deze regels op de juiste wijze zijn toegepast in een jaarrekening van een naamloze en besloten vennootschap.	C						B	B	C
FA	FA-11	de eisen te beschrijven die voor een naamloze en besloten vennootschap van toepassing zijn bij het opmaken en openbaar maken van financiële informatie op basis van het Burgerlijk Wetboek.	B						B	B	
FA	FA-12	de onderlinge samenhang tussen de balans , de winst- en verliesrekening , het overzicht totaalresultaat en het kasstroomoverzicht te doorgronden.	C						B	B	C
FA	FA-13	om in bijzondere situaties zoals onderhanden projecten, leasecontracten, pensioenen, optiebeloningen, financiële instrumenten, latente belastingen en overnames, verschillende alternatieven m.b.t. de verantwoording van transacties en gebeurtenissen af te wegen en hierover te adviseren.	C						B	B	C
FA	FA-14	de doelstellingen en gevolgen van het jaarrekeningenbeleid van de ondernemingsleiding zoals earnings management en off balance financiering te benoemen en te betrekken in de oordeelsvorming over de jaarverslaggeving.	B	C		C	V		B	B	
FA	FA-15	met gebruikmaking van ratio-analyse een jaarrekening te analyseren om risico's vanuit het gezichtspunt van een aandeelhouder of kredietverschaffer te benoemen en daarover te rapporteren aan de ondernemingsleiding.	B						B	B	
FA	FA-16	op hoofdlijnen uit te leggen wat de specifieke vraagstukken zijn inzake financiële verantwoording voor organisaties zonder winstoogmerk (zoals stichtingen en verenigingen).	B								B
FA	FA-17	te schetsen wat de financiële verantwoording van bijzondere bedrijfstakken , waaronder financiële instellingen, woningcorporaties en overheidsorganisaties, onderscheidt van die van andere ondernemingen.	A						A		
FA	FA-18	het bestuursverslag , waaronder niet-financiële informatie, te beoordelen op juistheid en toereikendheid met inachtneming van wet- en regelgeving en in het licht van de informatiebehoeften van stakeholders.	C				V		C	C	
FA	FA-19	een overzicht te geven van de relevante normen voor geïntegreerde verslaggeving van organisaties en het daarvoor geldende raamwerk.	A	B		B			A		
ICAIS	ICAIS-1	de grondslagen , de theorieën en de modellen die nodig zijn voor het uitvoeren van de risicoanalyse, het bepalen van de informatiebehoefte, het inrichten van de administratieve processen, het ontwerpen van de daarbij behorende interne beheersingsmaatregelen, het ontwerpen en beheren van de bestuurlijke informatieverzorging, alsmede de daarmee samenhangende IT, te beschrijven respectievelijk te beoordelen.	B	C		C	V	V	B	B	
ICAIS	ICAIS-2a	een systeem van risicomanagement- en beheersing , gericht op de effectiviteit en efficiëntie van de bedrijfsvoering, de betrouwbaarheid van de verslaggeving en het voldoen aan wet- en regelgeving, in te richten <u>en</u> te evalueren alsmede vanuit deze doelstellingen voor de organisatie relevante interne beheersingsrisico's (in het bijzonder interne controle risico's m.b.t. financiële informatie) te benoemen.	C				V		C	C	
ICAIS	ICAIS-3	een analyse van de informatiebehoeften van een organisatie uit te voeren, die noodzakelijk is voor het besturen en beheersen van de organisatie, het afleggen van verantwoording daarover en om vast te stellen dat is voldaan aan de voor de organisatie geldende wet- en regelgeving.	C						C	C	
ICAIS	ICAIS-4	te beoordelen in welke mate de bestuurlijke informatieverzorging en de administratieve processen van een organisatie voorzien in betrouwbare en relevante informatie voor: <ul style="list-style-type: none"> - het besturen en beheersen van de organisatie waaronder het uitvoeren van bewaringscontrole; - het afleggen van verantwoording; - het vaststellen dat voldaan is aan de voor de organisatie geldende wet- en regelgeving (compliance). 	C						C	C	
ICAIS	ICAIS-5a	een systeem van preventieve en repressieve interne beheersingsmaatregelen te ontwerpen <u>en</u> te beoordelen voor verschillende processen en typen organisaties, rekening houdend met kenmerken van de controleomgeving zoals cultuur, ethiek, relevante wet- en regelgeving en governancestructuur.	C				V		C	C	
ICAIS	ICAIS-6	informele beheersingsmechanismen te identificeren en hun effectiviteit te beoordelen voor verschillende processen en typen organisaties, rekening houdend met kenmerken van de controleomgeving zoals cultuur, ethiek, relevante wet- en regelgeving en governancestructuur.	B				V		B		

Vakgebied	Nr.	Eindterm	Theorieopleiding				Stream		Bachelor	OAT	Post Bachel
			B	C	C	V	B	B	C		
ICAIS	ICAIS-7	de verschijningsvormen binnen het IT-infrastructuur-, IT-applicatie-, IT-management- en het IT-strategiedomein te benoemen, te onderscheiden, respectievelijk te beoordelen.	B		C	C		V	B	B	C
ICAIS	ICAIS-8	de gevolgen van veranderingen in de IT-infrastructuur , de IT-applicaties , het IT-management en de IT-strategie , voor de betrouwbaarheid van de verslaggeving, voor de effectiviteit en efficiëntie van de bedrijfsvoering en voor de naleving van relevante wet- en regelgeving, te signaleren respectievelijk uit te leggen.	A		B	B		V	A		B
ICAIS	ICAIS-9a	een sluitend geheel van IT-controls te ontwerpen <u>en</u> te beschrijven om risico's (waaronder het risico van cybercrime) op het terrein van de betrouwbaarheid van de verslaggeving, de effectiviteit en efficiëntie van de bedrijfsvoering en de naleving van relevante wet- en regelgeving te mitigeren.	B					V	B	B	
ICAIS	ICAIS-10	de geschiktheid te bepalen van de voor de managementinformatie en externe verslaggeving gehanteerde analyse- en rapportagetools (zoals XBRL/SBR), alsmede de betrouwbaarheid van de opgeleverde gegevens te beoordelen en hierover te adviseren.	B	C	C			V	A		C
ICAIS	ICAIS-11	de mogelijkheden van moderne data-analysetechnieken bij het toepassen van de risicoanalyse, het beoordelen van bestuurlijke informatie-voorzorging, de administratieve processen en het systeem van interne beheersing te beschrijven en deze technieken effectief te hanteren.	B					V	A		B
ICAIS	ICAIS-12	door middel van business process management de effectiviteit en efficiëntie van de bedrijfsprocessen van een organisatie te schetsen respectievelijk te bediscussiëren.	A			B			A		
ICAIS	ICAIS-13	aan de hand van geëigende systeemontwikkelings- en analysetechnieken , rekening houdend met de eisen op het gebied van betrouwbaarheid, efficiency, compliance en governance, het ontwerp van een informatiesysteem van een organisatie te schetsen respectievelijk te ontwerpen.	A		B			V	A		B
ICAIS	ICAIS-14	helder en eenduidig de gevolgde gedachtegang en de verrichte werkzaamheden bij het beoordelen van opzet, bestaan en werking van het systeem van interne beheersing vast te leggen .	C						C	C	
ICAIS	ICAIS-15	naar aanleiding van gesignaleerde onvolkomenheden in het systeem van interne beheersing te adviseren over mogelijke verbeteringen.	C						C	C	
ICAIS	ICAIS-16	de uitkomsten van de evaluatie van het systeem van interne beheersing, intern en extern te kunnen rapporteren , al dan niet in de vorm van een 'in control statement'.	B	C		C		V	B		
ICAIS	ICAIS-17	vanuit het perspectief van corporate governance de werking van het systeem van interne controle met betrekking tot financiële informatie en de eventuele risico's en gevolgen te beschrijven respectievelijk te evalueren.	B	C		C		V	B		
ICAIS	ICAIS-18	in het kader van interne beheersing, en meer specifiek de interne controle m.b.t. financiële informatie, een ontwerp aangaande de toewijzing van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden te bediscussiëren respectievelijk hierover te adviseren aan bestuur en toezicht-houdend orgaan.	B	C		C		V	B	B	
ICAIS	ICAIS-19	de invloed van bedrijfsethiek , als element van de beheersingsomgeving, op de werking van het systeem van interne controle m.b.t. financiële informatie te kunnen benoemen respectievelijk kritisch te becommentariëren.	B	C		C		V	B		
FIN	FIN-1	de belangrijkste technieken op het terrein van financiële rekenkunde (rekening houdend met tijdvoorkeur, samengestelde interest, enkelvoudige interest en disconto) toe te passen op eenvoudige financiële spaar, leen- en beleggingsproducten (waaronder een spaarplan, een lening en een annuïtaire hypotheek).	B		C				C		
FIN	FIN-2	ten behoeve van een investeringsanalyse relevante data te verzamelen, te beoordelen en vervolgens te modelleren gebruik makend van scenario-analyse en discontering .	B			C			B		
FIN	FIN-3	de waarde van een organisatie dan wel een bedrijfs onderdeel te bepalen gebruikmakend van een gangbare op de situatie toegesneden waarderingsmethodiek .	B						B		
FIN	FIN-4	ten behoeve van investeringsbeslissingen en waarderingvraagstukken de toekomstige vrije kasstromen en de relevante vermogenskostenvoet op basis van wetenschappelijke modellen (CAPM) en/of algemeen geaccepteerde normen (zoals de Build-up methode) te bepalen alsook – onderbouwd - de juiste selectiemethode (minstens de terugverdienperiode en NCW (DCF)) en waarderingsmethodiek te kiezen.	B			C			B		
FIN	FIN-5	ten behoeve van vermogensbeheer het risico en het rendement van beleggingsproducten te onderkennen respectievelijk te af te wegen.	A		B				A		B

Vakgebied	Nr.	Eindterm	Theorieopleiding			Stream			Bachelor	OAT	Post Bachelor
FIN	FIN-6	op basis van voorspellingen over de exploitatie en kasstromen de financieringsbehoefte , de aflossingscapaciteit en het dividendbeleid in onderlinge samenhang te analyseren respectievelijk hierover te adviseren.	B		C				B		
FIN	FIN-7	een financieringsvoorstel te doen respectievelijk te beoordelen na afweging van verschillende mogelijke (hybride) financieringsvormen (aandelen, obligaties, leningen, leasing en factoring), rekening houdend met de eisen van potentiële vermogensverschaffers.	B		C		V		B		C
FIN	FIN-8	het werkkapitaalbeheer , in de vorm van voorraad-, debiteuren- en crediteurenbeheer, te beschrijven respectievelijk te beoordelen en hierover te adviseren.	B		C				B		C
FIN	FIN-9	de financiële positie en strategie van een organisatie te schetsen respectievelijk te beoordelen door middel van bijvoorbeeld scenarioanalyse en gevoeligheidsanalyse.	A		B	C			A		B
FIN	FIN-10	de prijsvorming van financiële instrumenten die op financiële markten worden aangeboden te beschrijven respectievelijk te beoordelen.	B		C				B		
FIN	FIN-11	de financiële risico's (krediet-, rente- en valutarisico) te identificeren en het gebruik van geschikte financiële instrumenten in het kader van de beheersing van deze risico's te beschrijven en te beoordelen.	B		C				B		
FIN	FIN-12	de opzet en werking van (het proces van) treasury management te beschrijven en/of te analyseren.			B	B					B
FIN	FIN-13	vanuit financieringsperspectief op basis van de meest gangbare theorieën op het gebied van corporate governance de werking van de huidige corporate governance structuur van een onderneming te typeren respectievelijk hierover een oordeel te geven.	A		C		V		A		
FIN	FIN-14	op hoofdlijnen aan te geven hoe irrationeel gedrag van invloed kan zijn op prijzen en financiële beslissingen (behavioural finance).	A						A		
MAC	MAC-1	te beargumenteren respectievelijk te beoordelen of het Management Accounting & Control systeem de invoering en de realisatie van de strategie en het bedrijfsmodel ondersteunt.	B		C		V		B		
MAC	MAC-2	financiële en niet-financiële accountingmaatstaven (waaronder kritieke succesfactoren en strategische variabelen) te ontwikkelen om besluitvorming te ondersteunen en het effect van beslissingen te meten.	B				V		B		
MAC	MAC-3	kostenobjecten te identificeren, de daarbij behorende data te verzamelen, rangschikken en analyseren om deze te vertalen in een kostenmodel.	C						B		C
MAC	MAC-4	kostenmodellen toe te passen op huidige en toekomstige activiteiten ten einde beslissingen te nemen (kostprijs, kostentoerekening) en deze te evalueren in termen van de economische en management prestaties.	C						B		C
MAC	MAC-5	op basis van de bestaande of alternatieve prestatie maatstaven mogelijke aanpassingen in de huidige strategie en het bedrijfsmodel van de onderneming te identificeren respectievelijk hiervoor voorstellen te formuleren.	A		B				A		
MAC	MAC-6	een prestatie meetstelsel van een organisatie te beschrijven gericht op het meten van de bijdrage van de medewerker in relatie tot de bedrijfsdoelen.	B						B		
MAC	MAC-7	typen budgetten , budgetteringsprocessen, evaluatieprocessen en verantwoordelijkheidscentra in samenhang te ontwikkelen respectievelijk te beoordelen om besluitvorming te ondersteunen.	B		C				B		
MAC	MAC-8	het verschil tussen budget en realisatie te meten, te analyseren en te verklaren.	C						B		C
MAC	MAC-9	met behulp van moderne data-analysetechnieken beslisinformatie uit verschillende bronnen samen te stellen.			B	B					B
SLO	SLO-1a	op basis van relevante concepten, modellen en door de organisatie geformuleerde missie, visie en waarden de ondernemingsstrategie te becommentariëren respectievelijk te beoordelen op realiteitswaarde rekening houdend met zaken als marktomstandigheden, maatschappelijke verantwoordelijkheid, duurzaamheid, de potentie van de onderneming en de persoonlijkheidskenmerken van de bestuurder en hierover aan bestuur en toezichthoudend orgaan te rapporteren.	B		C		V		B		C
SLO	SLO-2	te beoordelen of een geformuleerde strategie strookt met het doel van de vennootschap , het vennootschappelijk belang en de financiële mogelijkheden en hierover aan bestuur en toezichthoudend orgaan te rapporteren.	B		C		V		B		
SLO	SLO-3	uit de strategie voortvloeiende onzekerheden en bedrijfsrisico's te identificeren, de gevolgen voor het behalen van de ondernemingsdoelstellingen te evalueren en hierover te rapporteren aan bestuur en toezichthoudend orgaan.	B	C	C		V		B		
SLO	SLO-4	te onderkennen of het risico bestaat dat het bestuur zijn taken zodanig uitvoert dat het ondernemingsbelang niet wordt gediend en indien hier sprake van is hierover te rapporteren.	B				V	V	X		B

Vakgebied	Nr.	Eindterm	Theorieopleiding			Stream			Bachelor	OAT	Post Bachelor
SLO	SLO-5	te onderkennen of het risico bestaat dat de persoonlijkheid van de bestuurder(s) en de stijl van leidinggeven en besluitvorming niet passen bij de aard, cultuur en fase van de onderneming, haar producten, markten e.d. en indien hier sprake van is hierover te rapporteren.	B						X		B
SLO	SLO-6	op hoofdlijnen te formuleren hoe prestaties gedurende de levensloop van de onderneming kunnen worden versterkt door innovatie en goed ondernemerschap .		A	A				X		A
SLO	SLO-7	op basis van bedrijfswetenschappelijke theoretische inzichten een oordeel te vormen of het ontwerp en de uitvoering van de interne en externe organisatie van de onderneming effectief en efficiënt is en hierover aan bestuur en toezichhoudend orgaan te rapporteren.	B		C		V		B		
SLO	SLO-8	te verwoorden op welke wijze organisaties in een veranderende omgeving hun doelen en resultaten kunnen bereiken, hoe veranderprocessen hieraan bijdragen, gebruik makend van bijvoorbeeld organisatiediagnose en sterkte-zwakke analyse, rekening houdend met organisatiecultuur en (mogelijke) weerstand tegen verandering.		A	A				X		A
SLO	SLO-9	te onderkennen, respectievelijk te beargumenteren of de condities (beleid, cultuur, instrumentarium e.d.) in de organisatie bijdragen aan de motivatie, ontwikkeling en binding van medewerkers .	A	B	B				A		B
SLO	SLO-10	te onderkennen, respectievelijk te beargumenteren of het proces van toewijzing van middelen leidt tot het op efficiënte wijze realiseren van de langere termijn doelstelling van de onderneming.	A	B	B				A		B
SLO	SLO-11	het governancesysteem van een onderneming te analyseren aan de hand van beleid, wet- en regelgeving en codes.	B				V		B		
BKH	BKH-1	de comptabele aspecten van transacties en gebeurtenissen te doorgronden en te vertalen in journaalposten .	C						C		
BKH	BKH-2	om te adviseren over de comptabele verwerking van bijzondere transacties en gebeurtenissen zoals onderhanden projecten, leasecontracten, pensioenen, optiebeloningen, financiële instrumenten en overnames.		C							C
BKH	BKH-3	de comptabele verwerking van begroting/budget , realisatie en analyse van verschillen bij productie- en dienstverlenende bedrijven uit te leggen respectievelijk te beoordelen en correcties voor te stellen.	B	C					B		C
BKH	BKH-4	de inrichting en structuur van het (geautomatiseerde) comptabele systeem van handels-, productie- en dienstverlenende bedrijven te beschrijven respectievelijk te beoordelen en daarover te adviseren.	B	C			V		B		C
BKH	BKH-5	de geautomatiseerde comptabele verwerking van routinematige en niet-routinematige transacties en gebeurtenissen van handels-, productie- en dienstverlenende bedrijven uit te voeren mede met behulp van actuele taxonomieën.	B				V		B		
BKH	BKH-6	de inrichting en structuur van de (geautomatiseerde) comptabele verwerking van consolidaties van concerns en de comptabele verwerking van waarderingsmethoden van deelnemingen te beschrijven respectievelijk te beoordelen en daarover te adviseren.	B				V		B		
BKH	BKH-7	de inrichting en structuur van de comptabele verwerking van de verschillen tussen commerciële en fiscale jaarrekeningen te beschrijven respectievelijk te beoordelen en daarover te adviseren.	B	C					B		C
BKH	BKH-8	met behulp van een rapportgenerator een (geconsolideerde) jaarrekening samen te stellen.		C							C
EC	EC-1	de invloed van het structuur- en conjunctuurbeleid op de economische ontwikkeling te beschrijven en de gevolgen hiervan op sectoren en ondernemingen te bediscussieren.	B						B		
EC	EC-2	de invloed van (internationaal) monetair beleid op de economische ontwikkeling te beschrijven en de gevolgen hiervan op sectoren en ondernemingen te bediscussieren.	B						B		
EC	EC-3	de invloed van macro-economische variabelen op de strategie en bedrijfsvoering, waaronder het import- en exportbeleid, van een onderneming te beschrijven.	B						A		B
EC	EC-4	de invloed van internationaal economische en politieke ontwikkelingen en globalisering op de strategie en bedrijfsvoering van een onderneming te beschrijven.	B						A		B
EC	EC-5	de gevolgen van de marktform op de strategie en de bedrijfsvoering van een onderneming te beschrijven.	B						A		B
EC	EC-6	de belangrijkste principes van marktwerking en de daaruit resulterende prijsvorming op verschillende deelmarkten te schetsen.	A						A		
EC	EC-7	de rol van de financiële sector in het economisch bestel, inclusief de hoofdlijnen van regulering en toezicht, te verwoorden.	A						A		
FISC	FISC-1	de belangrijkste elementen van de vennootschapsbelasting, omzetbelasting, inkomstenbelasting, loonheffingen en formeel belastingrecht te onderkennen teneinde de fiscale gevolgen en risico's van feiten en gebeurtenissen te beschrijven respectievelijk te beoordelen.	B	C					B		C
FISC	FISC-2a	op basis van de wet- en regelgeving inzake winst uit onderneming (inkomstenbelasting), loonheffing, vennootschapsbelasting, omzetbelasting, fiscale berekeningen te maken en aangiften te analyseren respectievelijk kritisch te becommentariëren.	B	C					B		C

Vakgebied	Nr.	Eindterm	Theorieopleiding				Stream			Bachelor	OAT	Post Bachelor
			A	B								
FISC	FISC-3a	op basis van de wet- en regelgeving inzake niet-winstaspecten van inkomstenbelasting, dividendbelasting en erf- en schenkbelasting fiscale berekeningen te maken en aangiften te analyseren.	A	B					A		B	
FISC	FISC-4	de fiscale strategie, waaronder belastingplanning, belastingontwijking en belastingontduiking, van de onderneming te identificeren respectievelijk te bediscussiëren.	A	B		V			A		B	
FISC	FISC-5	de verschillende vormen van toezicht door de belastingdienst, de rol die de fiscaal dienstverlener speelt bij 'cooperative compliance' en de functie van een Tax Control Framework te beschrijven.	B			V			B			
FISC	FISC-6	te adviseren over fiscale vraagstukken m.b.t. vennootschapsbelasting, omzetbelasting, inkomstenbelasting, loonheffing, dividendbelasting en successierecht.		B		V					B	
FISC	FISC-7	de (fiscale) consequenties van de financiële situatie in elke levensloopfase te inventariseren respectievelijk de ondernemer te adviseren over het opstellen van een financieel plan.		B							B	
FISC	FISC-8	vraagstukken inzake internationaal en Europees belastingrecht, waaronder ook de transfer pricing-problematiek, te identificeren en te verwoorden.	A						A			
FISC	FISC-9	bij fiscale vraagstukken ethische en juridische kwesties te signaleren, de belangen van de betrokken stakeholders daarbij af te wegen en op grond daarvan professioneel te handelen.	B			V			B			
GEB	GEB-1	de basisbeginselen en -theorieën van de persoonlijkheidspsychologie te verwoorden, waaronder (a) cognitieve (leer-), motivationele (wils-) en affectieve (gevoels-)processen, en (b) geautomatiseerd (onbewust) en gecontroleerd (bewust) gedrag.	A						X		A	
GEB	GEB-2	de basisbeginselen en -theorieën van de situatie- en contextbepaaldheid van professioneel gedrag te verwoorden waaronder in ieder geval (a) behaviorisme (b) situationisme en (c) interactionisme (inclusief conformisme en socialisatie).	A						X		A	
GEB	GEB-3	te reflecteren ten aanzien van persoons- en situatieoorzaken van (eigen) professionele gedrag, en daarbij te benoemen waar sterktes, valkuilen en ontwikkelpunten liggen.	B						B			
GEB	GEB-4a	de basisbeginselen en theorieën van professionele team- en samenwerkingsprocessen te verwoorden.	A						A			
GEB	GEB-5	de basisbeginselen en -theorieën van de ethiek te verwoorden.	A						X		A	
GEB	GEB-6a	de theoretische benaderingen van processen van professionele oordeels- en besluitvorming, waaronder de concepten van heuristiek en biases, te beschrijven en de beperkingen en risico's hiervan in een complex besluitvormingsproces af te wegen.	B						X		B	
RE	RE-1	de hoofdlijnen weer te geven van het Nederlands rechtssysteem en het EU-recht en de wijze van totstandkoming van wet- en regelgeving en de handhaving van wet- en regelgeving door de overheid/EU in de vorm van rechtspraak en bestuurlijke handhaving.	A						A			
RE	RE-2	de verschillen tussen de belangrijkste internationale juridische systemen aan te geven.	A				V		A			
RE	RE-3	de belangrijkste elementen van het vermogens-, goederen- en verbintenissenrecht te onderkennen ten einde de juridische gevolgen en risico's van feiten en gebeurtenissen te beschrijven en hierover te rapporteren.	B						B			
RE	RE-4	de belangrijkste elementen van het ondernemingsrecht te onderkennen waaronder: - rechtsvormen waarin ondernemingen gedreven worden; - de verantwoordelijkheden, bevoegdheden en aansprakelijkheden van de organen van de entiteit; - de (inter)nationale ontwikkelingen op het terrein van corporate governance; - de juridische aspecten van IT; teneinde de juridische gevolgen en risico's van feiten en gebeurtenissen voor de onderneming te beschrijven en hierover te rapporteren.	B				V	V	B			
RE	RE-5	de belangrijkste elementen van het faillissementsrecht te onderkennen teneinde de juridische gevolgen van feiten en gebeurtenissen voor de onderneming te beschrijven respectievelijk hierover te rapporteren.	A	B					A		B	
RE	RE-6	de belangrijkste elementen van het arbeids- en sociaal zekerheidsrecht te onderkennen teneinde de juridische gevolgen van feiten en gebeurtenissen voor de onderneming te beschrijven respectievelijk hierover te rapporteren.	A	B					A		B	
RE	RE-7	een natuurlijk persoon te adviseren over de belangrijkste financiële gevolgen die voortvloeien uit het personen- en familierecht, huwelijksvermogensrecht en erfrecht.		B							B	

Vakgebied	Nr.	Eindterm	Theorieopleiding	Stream	Bachelor	OAT	Post Bachel
STA	STA-1	verschillende, zowel univariate (beschrijvende) als multivariate, vormen van toetsen van hypothesen en uitvoeren van schattingen te beschrijven en toe te passen.	B		B		
STA	STA-2	in concrete casussituaties op grond van de uitkomst van steekproeven zelfstandig te rapporteren over het percentage fouten in de populatie en te komen tot een weloverwogen oordeel over deze populatie.	B		A		B
STA	STA-3	de risico's van onterecht goed- en afkeuren van een post van een (deel)verantwoording te onderkennen.	A		X		A
STA	STA-4	een derde te instrueren en de uitkomsten van statistische analyses te interpreteren en bediscussiëren.	B		X		B
STA	STA-5	de relevantie van big data te onderkennen en grote hoeveelheden data met behulp van software en statistische methoden en technieken te analyseren.	B		A	V	B
STA	STA-6	mogelijkheden tot manipulatie met statistiek te onderkennen.	A		A		

GENERIEKE EINDTERMEN

Grenzen/beperkingen deskundigheid

1. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat om bij het uitvoeren van een opdracht de eigen grenzen/beperkingen te signaleren, waar nodig deskundigen in te schakelen en daartoe een opdracht te formuleren (T+P).
2. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat de bevindingen van de ingeschakelde deskundige te evalueren, kritisch te bespreken en bij zijn oordeelsvorming te betrekken (T+P).

Veranderingen en ontwikkelingen in het vakgebied

3. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat om relevante, actuele ontwikkelingen in het vakgebied en het beroep tijdig te signaleren, de gevolgen daarvan te onderkennen en in zijn beroepsuitoefening te betrekken (T+P).
4. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat om een vaktechnische discussie te voeren met vakgenoten (T+P).

Onderzoeksvaardigheden

5. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat om een gedegen (praktijk)onderzoek te verrichten op een voor de accountant relevant vakgebied, uitmondend in een verslag of werkstuk op een zodanig niveau dat het, al dan niet in beknopte vorm, als artikel kan worden gepubliceerd in een professioneel of wetenschappelijk tijdschrift (T).
6. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat om relevante onderzoeken te identificeren, de uitkomsten kritisch te evalueren en waar nuttig te betrekken bij de uitvoering van de opdracht (T+P).

Analytische vaardigheden

7. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat nieuwe informatie en ideeën te genereren, zich snel eigen te maken, te analyseren en te verwerken (T+P).
8. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat informatie m.b.t. complexe beroepssituaties te ontleden, fouten in argumentatie en tekorten in bewijsvoering te herkennen en op grond van logisch redeneren conclusies te trekken (T+P).
9. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat problemen te signaleren en te analyseren (w.o. het onderkennen van causale en andere relaties) teneinde te komen tot effectieve oplossingen (T+P).

Conflictbeheersings- en onderhandelingsvaardigheden

10. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat om in geval van conflicten en onderhandelingen belangen en standpunten af te wegen om bij te dragen aan een voor betrokken partijen geaccepteerd resultaat (T+P).

Organisatiesensitiviteit

11. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat de invloed en de gevolgen van beslissingen en gedragingen van mensen in een organisatie te begrijpen en hiermee rekening te houden bij zijn handelen (P).

Mondelinge en schriftelijke uitdrukingsvaardigheden

12. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat actief en met empathie te luisteren en effectieve interviewtechnieken toe te passen (T+P).

13. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat met beroepsgenoten en niet-deskundigen, zowel in woord als in geschrift, ideeën, meningen en standpunten op taalkundig juiste, bondige, begrijpelijke en overtuigende wijze te communiceren en te presenteren (T+P).

Projectmanagement

14. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat opdrachten/projecten waarbij meerdere personen zijn betrokken te plannen, te sturen en te beheersen (P).

Relatiemanagement/-beheer

15. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat op de juiste wijze in te spelen op de behoeften van zowel interne als externe cliënten teneinde een duurzame en betekenisvolle relatie te onderhouden (P).

Coaching en leiderschap

16. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat medewerkers te motiveren en stimuleren om professionele en persoonlijke doelen te bereiken door ontwikkeling van kennis, competenties, talenten en het tonen van voorbeeldgedrag (P).

Prioriteiten stellen

17. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat, rekening houdend met deadlines, prioriteiten te stellen en zijn werkzaamheden zorgvuldig te plannen (P).

Teamwork

18. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat op collegiale wijze samen te werken teneinde een gemeenschappelijk doel te bereiken (T+P).

Diversiteit

19. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat op respectvolle wijze om te gaan met personen met verschillende capaciteiten en culturele achtergronden en gebruiken (P).

Lerend vermogen

20. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat te reflecteren op eigen ervaringen en ervaringen van collega's, deze al dan niet in teamverband te bediscussiëren en hiervan te leren (T+P).

21. De beginnend beroepsbeoefenaar wordt in staat geacht zich, in het kader van 'een leven lang leren', blijvend te ontwikkelen (P)

Legenda:

T = de eindterm is van toepassing voor de theorieopleiding

P = de eindterm is van toepassing voor de praktijkopleiding

T+P = de eindterm is van toepassing voor zowel de theorie- als de praktijkopleiding

Bijlage 5: Relatie tussen kerncompetenties NBA, CEA-eindtermen, beroepstaken en gedragscompetenties

Kerncompetenties NBA	Generieke eindtermen CEA*	Beroepstaken	Gedragskenmerken
1. Zelfstandig richting en uitvoering geven aan assurance-opdrachten, aan assurance verwante opdrachten en overige opdrachten, zoals advies-opdrachten.	nvt	1. Administratieve dienstverlening 2. Fiscale dienstverlening 3. Assurance 4. Advisering	nvt
2. Zich rekenschap geven van de maatschappelijke rol van de accountant, hiernaar in overeenstemming met de fundamentele beginselen, genoemd in de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants, handelen en daarbij het algemeen belang voorop stellen.	nvt	1. Administratieve dienstverlening 2. Fiscale dienstverlening 3. Assurance 4. Advisering	Professionele houding
3. Toepassen van de vereiste professioneel-kritische instelling om tot zelfstandige en professionele oordeelsvorming te komen.	2.De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat de bevindingen van de ingeschakelde deskundige te evalueren, kritisch te bespreken en bij zijn oordeelsvorming te betrekken (T+P).		Professionele houding
4. Onderkennen van de eigen grenzen en beperkingen en waar nodig hulp van andere deskundigen of experts inschakelen.	1.De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat om bij het uitvoeren van een opdracht de eigen grenzen/ beperkingen te signaleren, waar nodig deskundigen in te schakelen en daartoe een opdracht te formuleren (T+P).		Professionele houding

Kerncompetenties NBA	Generieke eindtermen CEA*	Beroepstaken	Gedragsskenmerken
5. Afleggen van verantwoording over het eigen functioneren als accountant.	20.De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat te reflecteren op eigen ervaringen en ervaringen van collega's, deze al dan niet in teamverband te bediscussiëren en hiervan te leren (T+P).		Lerend en reflecterend
6. Tijdig signaleren van veranderingen in het vakgebied en het beroep, inclusief de maatschappelijke implicaties hiervan, deze analyseren naar relevantie, bespreken met vakgenoten en niet-vakgenoten en zo nodig toepassen.	3.De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat om relevante, actuele ontwikkelingen in het vakgebied en het beroep tijdig te signaleren, de gevolgen daarvan te onderkennen en in zijn beroepsuitoefening te betrekken (T+P). 4.De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat om een vaktechnische discussie te voeren met vakgenoten (T+P).		Onderzoekend en ondernemend
7. Toepassen van verschillende methoden en technieken, teneinde zelfstandig een methodologisch verantwoord onderzoek uit te kunnen voeren op een deelgebied van de accountancy.	5.De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat om een gedegen (praktijk)onderzoek te verrichten op een voor de accountant relevant vakgebied, uitmondend in een verslag of werkstuk op een zodanig niveau dat het, al dan niet in beknopte vorm, als artikel kan worden gepubliceerd in een professioneel of wetenschappelijk tijdschrift (T).		Onderzoekend en ondernemend

<p>8. Taxeren van de waarde of de bruikbaarheid en beperkingen van een onderzoek op het vakgebied.</p>	<p>6.De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat om relevante onderzoeken te identificeren, de uitkomsten kritisch te evalueren en waar nuttig te betrekken bij de uitvoering van de opdracht (T+P).</p>		<p>Onderzoekend en ondernemend</p>
<p>9. Goed onderhouden van de relatie met een opdrachtgever en adequaat anticiperen op de behoeften en verwachtingen van interne en externe gebruikers van professionele diensten van accountants.</p>	<p>10.De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat om in geval van conflicten en onderhandelingen belangen en standpunten af te wegen om bij te dragen aan een voor betrokken partijen geaccepteerd resultaat (T+P).</p>		<p>Communicatief</p>
<p>10. Analytisch denken, strategisch denken en logisch redeneren.</p>	<p>7.De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat nieuwe informatie en ideeën te genereren, zich snel eigen te maken, te analyseren en te verwerken.</p> <p>8.De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat informatie m.b.t. complexe beroepssituaties te ontleden, fouten in argumentatie en tekorten in bewijsvoering te herkennen en op grond van logisch redeneren conclusies te trekken (T+P).</p>		

Kerncompetenties NBA	Generieke eindtermen CEA*	Beroepstaken	Gedragsskenmerken
	9.De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat problemen te signaleren en te analyseren (w.o. het onderkennen van causale en andere relaties) teneinde te komen tot effectieve oplossingen (T+P).		Onderzoekend en ondernemend
11. Helder, begrijpelijk en overtuigend communiceren in woord en geschrift.	12.De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat actief en met empathie te luisteren en effectieve interviewtechnieken toe te passen (T+P). 13.De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat met beroepsgenoten en niet-deskundigen, zowel in woord als in geschrift, ideeën, meningen en standpunten op taalkundig juiste, bondige, begrijpelijke en overtuigende wijze te communiceren en te presenteren (T+P).		Communicatief
12. Al dan niet als project-manager leiding geven aan individuen en een team, waaronder ook het optreden als coach of mentor van (toekomstige) beroepsbeoefenaren.	<i>Generieke eindterm Praktijk</i>		Communicatief

Kerncompetenties NBA	Generieke eindtermen CEA*	Beroepstaken	Gedragsskenmerken
13. In verschillende rollen en omstandigheden constructief en verbindend samenwerken binnen een team of met andere professionals.	18. De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat op collegiale wijze samen te werken teneinde een gemeenschappelijk doel te bereiken (T+P).		Communicatief

*Generieke eindtermen: de generieke eindtermen die enkel gelden voor de praktijkopleiding zijn hier niet opgenomen.